

deris mihi, prospera. n. nos extollunt, & eleuant in superbiâ. Aduersa aut nos deprimunt, & nos trahunt ad desperandû, uel ad malè agendû & maximè qñ est tanta aduersitas, sicut fuit tēpore martyri quibus inexcogitata tormēta fiebant: Tñ talia nunq̄ inducūt necessitatē, quia martyres ex tam pessimo corio faciebāt optimū sotularē, quia per optimū uincendi genus i. per patientiam uincebant s̄uitiam tyrannorum.

Patet ergo, quō prout in rebus est malū rōne agētis p accidēs & rōne principalis & instrālis, ut est deficiens, & rōne defectus materia, ut est inepta, pnt adaptari ad malum culpæ, quod est in homine. semper tamen malum est à bono, uel per accidens, uel, ut est bonum deficiens.

RESP. AD ARGVM. Ad primum dicendum, q̄ bonum saluat per se; Tñ corrumpit per accidens, ut ignis uolens saluare per se suā speciem, & inducere suam formam in materiam aeris, per accidens corrumpit aerem.

Ad scđm dicēdū, q̄ in positiuis p se fit aliqd in suo simili ut calidū p se fit à calido, frigidū à frigido. sed quodlibet istorū dicit aliqd positiuè; sed malū qđ ē ipsa priuatio, & aliquomō minus, q̄ priuatio, ut suprā ostendebatur, non hēt fieri à bono à positiuo per se sed p accidēs, uel si fiat à bono, hoc est p accidēs uel, ut deficiēs.

Ad tertium dicēdū, q̄ malū nō est effectus, sed defectus, nec hēt causam efficientē, sed deficientē. Propter qđ nō oportet, q̄ reducat ad causam primā nisi modo, quo diximus in qōne præcedenti: Nec tñ hoc est intelligēdum de malo culpæ, quia & si alia mala possint reduci in Deu n, malum culpæ non debet reduci in ipsum, cum sit auersio ab ipso.

Ad quartum dicēdum, q̄ malum culpæ actualis, de quo hic loquimur reducitur in causā in potentia, & in causam in actu. In causam in potentia reducitur in ipsam naturā quæ pōt deficere ut in hoīem, uel in animam, quæ pōt peccare, ut est ex nihilo, & ut pōt deficere, sed reducitur in cām in actu, prout reducitur in uoluntatem actu peccatōm; Tñ uolūtas, ut actu peccat, non erit causa actu efficiens, sed actu deficiens.

A R T I C. III.

An malum possit corrumpere totum bonum.

Conclusio est problematica ob uarium sensum.

D. Tho. 1. 2. q. 85. ar. 2. Et 1. p. q. 48. ar. 4. Et 2. Sent. d. 34. ar. 5. Et de Malo q. 2. ar. 12. Et 3. cōtra Gēt. c. 12. & 18. D. Bon. d. 35. ar. 1. q. 1. Ric. d. 35. q. 5. 6. 7. 8. Tho. Arg. d. 34. ar. 3. Dur. d. 34. q. 1. Ant. And. d. 35. q. 1. Capr. d. 34. q. 1. ar. 4.

ERTI d̄ quæritur, vtrum malū possit corrumpere totū bonū. Nam malū aliquid tollit de bono sed bonū, de quo tollit, est, quid finitum. Cum ergo oē fini-

atum secūdum Philosophum in Physic. Consumatur per ablationē alicuius finiti ab ipso, malum remouendo semper aliquid à bono ad ultimum consumit totum bonum. ^{2. Physic. c. 79.}

Præterea si dicat q̄ bonū, qđ corrumpit malum est finitū in actu, sed est infinitū in potentia, & in uirtute; Cōtra: Infinitas uirtutis, & potentia sumitur, uel secundum magnitudinem obiecti, uel scđm numerū actū siue scđm tps, ut mouens corpus infinitū hēt infinitā uirtutē, & potentia. Mouens ē corpus finitū, si moueat in tpe infinito, quia mouet per infinitos actus, uel per infinitas reuolutiones: uel mouet infinitestale corpus, quod infinities reddit corpus infinitū: Ideo arguit Philosophus ex ista infinitate actuum, uel reuolutionū factarū in infinito tpe, quia ex hoc arguitur quēdā infinitas corporis celestis infinities sumpti, uel infinities reuoluti: Ideo arguit Philosophus motorē corporis celestis habere potentia infinitā. Arguamus ergo ex hoc ad nostrum propositū, q̄ bonum, qđ diminuit malū, non diminuit ipsum nec quātum ad obiectum, quia post peccatum pōt in tantum obiectum, inquantū poterat prius, & in tot actus, & in tot operationes, in quot poterat prius: Cum ergo tale bonum, quod est in potentia animæ, non diminuat peccatum: illud bonum, quod diminuit, oportet q̄ totaliter tollat.

Præterea si dicat, q̄ aliquod finitum pōt diuidi in infinitū, accipiendo partes, non secundum eandem quantitatem sed secundum eandē proportionem, quia potest aliquo toto finito accipi prius dimidium, & postea dimidium dimidij, & sic in infinitū. Contra: Quia si malū hoc modo diminueret bonū, semper sequens malū, dato, quod esset maius malum, minus diminueret de bono, quod est inconueniens.

Præterea malum corrumpit bonum & quia hoc est propriè mali corrumpere bonum: semper corrumpit ipsum Propter quod oportet, q̄ ad ultimum totum destruat, quia sicut generatio rei nō durat in infinitum, sed oportet, quod finiatur, & terminetur quando totū est gnātū, sic & corruptio. q̄ oportet eā terminari, & fini. ideo oportet, quod aliquando totum sit corruptum.

Præterea uidemus q̄ calor naturalis, q̄ consumit humidum, ut ignis in lucerna, quia consumit, & corrumpit oleum, oportet q̄ humidum radicale ad ultimum sit totum corruptum, & oleum lucernæ sit totum consumptum. Ergo à simili: bonum quod corrumpit, & consumit malum, ad ultimum est totum tale.

IN CONTRARIUM est, quia inter cætera mala: malum culpæ est peius, & inter mala culpæ peccatum demonis dicitur grauius; quia non peccauit ad suggestionem alterius, sed in demonibus secundum Dio. 4. de Diui. Nom. naturalia remanserunt integra, & splendida. Ergo non fuerunt corrupta per malum culpæ.

Præterea secundū Philosophū 4. Eth. Malū seipsum corrūpit, & si integrū sit: ipportabile fit malum ^{4. Eth. c. 5.}

malum ergo non potest esse integrum, & non potest totum bonum destruere.

R E S O L V T I O .

Malum totaliter tollit totum bonum, quod est gratia: quod autem est natura, non tollit, nec minuit: habilitatē uerò totā non tollit, sed minuit.

R E S P O N D E O dicendum, quod de malo culpæ, de quo hic est principaliter agendum: non possumus ita bene loqui: sicut accipiendo sententiam positam à dño Lucæ. 10. Quia homo quidam descendebat ab Hierusalem in Hierico, & incidit in latrones, qui etiam expoliauerunt eum & plagis impositis abierunt semiuiuo relicto. Per hunc hominē scđm Glosas intelligitur peccator, qui incidit in latrones, idest in diabolos, uel incidit in latrones. i. in uanas & malas cogitationes: quia non omnes malę cogitationes semp sunt à diabolo: sed aliquādo sunt à nobis ipsis. Iuxta illud Aug. de Ecclesiasticis dogmatibus. Non omnes malę cogitationes nostrę, sub diaboli instinctu excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt: ille ergo homo tria mala habuit, scđm quod peccatum tria mala facit. Primo enim expoliatus fuit postea fuit plagatus, & uulneratus: tertio fuit, semiuiuus relictus. Sic & peccatum primo nos expoliat a gratuitis. Secundo nos plagat, & uulnerat in naturalibus. Tertio nos semiuiuos relinquit in agibilibus. Nam sicut semiuiuus non potest surgere, & non est habilis ad agendum, sic nos per peccatum sumus semiuiui, & simus inhabiles ad agendum bonum. Ita ergo tria, uidelicet gratia, qua per peccatū expoliamur, natura, in qua per peccatum uulneramur, habilitas ad bonum, in qua per peccatum minuimur, si comparatur ad p̄ctm̄, patet, quid dicendum sit de eis. Nā gratiā totaliter tollit p̄ctm̄, naturam autem p̄prie loquendo non tollit nec minuit: habilitatē uerò nō totam tollit, sed eam minuit. per p̄ctm̄ ergo, quantum ad gratiam, est expoliatio, & nudatio: quia illam totam tollit. Quātum ad naturam est uulneratio: quia nihil tollitur de natura, sed red dicitur inhabilis ad bene agendū, sed quātum ad habilitatē est semiuiui relictio: quia non tota habilitas, sed pars habilitatis tollitur. Cū ergo quæritur. Vtrum peccatum possit corrumpere totū bonum, cum quæstio secundum Boetium sit dubitabilis propositio: nō potest esse hæc quæstio de bono, quod est grauius: quia de tali bono non potest esse dubium: cū ipsum totum tollat. nec de bono, quod est natura: cum tale bonum totū dimittat, sicut reddat naturā inhabilem: Sed erit quæstio de bono, quod est habilitas: de qua tollit partem. Vtrum possit eam tollere totam. Circa quam est duplex difficultas. Vna: quomodo tota habilitas tollatur, & alia quō per partes diminuatur. Propter quod sciendum quod habilitas ista non est infinita, & dum sumus in uia potest de ea semper tolli in infinitum: non solum

A secundum eandem proportionem, sed secundū maiorem, uel minorem, uel equalē quātitatē: prout peccatum sequens est grauius, uel leuius, uel equalē: quia si grauius est, plus tollit: si leuius minus: si equalē potest aliquo modo concedi, equaliter.

Sed fortē uideretur hoc alicui impossibile, quod finitum manens finitum possit in infinitum crescere, uel in infinitum minui. Sed ubi habemus sensibile exemplum, & cognoscimus sensum non decipi: semper, debemus sensui adherere. Sit ergo circulus e. f., & diametri circuli. e. a. f. & linea contingens circulum. c. d. ibi ergo erunt tres anguli unus ex linea contingente circulum, & circulo, qui uocetur. b. d., qui est omnium acutorū acutissimus. Et alius angulus, qui sit ex circulo, & diametro, qui uocetur. a. b., qui est omnium acutorum amplissimus, & est ibi tertius angulus, qui sit ex linea contingente, & diametro qui uocetur. a. d., qui est angulus rectus. Crescat ergo circulus. e. f. in infinitum, semper augetur angulus a. b. qui est ex circulo & diametro, & est inter acutos amplissimus, & minuetur angulus. b. d., qui est acutorum acutissimus, & tamen nullus istorum est infinitus, sed hoc non obstante unus potest in infinitum augeri, & alius in infinitum minui. Sed dices quomodo poterit hoc esse, quod finitum possit in infinitum augeri, & in infinitum minui: non solum scđm eandē proportionem, sed quasi scđm eandē quantitatē.

C Ad quod dici potest, quod hæc repugnant finito, absolute loquendo. Poterit ergo angulus cōtingentię intra in infinitum augeri per augmentū circuli, supposito termino: quia nunquam ex tali augmento equabitur angulo recto, & poterit angulus contingentię extra in infinitum diminui, supposito termino: quia nunquā equabitur angulo rectilineę, quātumcunq; acuto, & nunquā totaliter tollet. Sicut ergo diximus in primo li. di. 18. quod charitas potest augeri in infinitū dum

Lucæ. 7.

sumus in uia, supposito termino: quia nunquam equabitur charitati primę. Nam dictum est de Ioanne, quod inter natos mulierum non surrexit maior, & cum huic dicto additum est, quod qui minor est in regno celorum, maior est illo. Et quod dictum est de augmento charitatis uig in infinitum, quod potest sic augeri, supposito termino: uidelicet, quod nunquā equabitur charitati primę: uel Beatorum, potest dici de habilitate uig diminuta per peccatum, quod talis habilitas potest diminui in infinitum: & inhabilitas augeri in infinitum, supposito termino: quia nunquam talis inhabilitas equabitur inhabilitati damnatorū. Et sicut habilitas ad bonū in uia toribus non potest trm̄ diminui, quod sit sic diminuta, sicut in damnatis. Sic inhabilitas ad bonum in uiatoribus non potest tantum crescere, quod sit tanta quanta est in damnatis. Soluta est ergo prima difficultas quomodo habilitas ad bonū potest totaliter tolli quia habilitas ad bonum gratię totaliter tolletur in damnatis: quia sunt in termino, ut decetero non possint redire ad bonū gratię.

ut

Lucæ. 10.

romo. 3. capit. 47.

ut declarauimus in dist. xxi. cū disputauimus an p̄m̄ primorū parētum fuerit irrēm̄sibile. Talis ergo habilitas ad bonum non p̄t totaliter tolli in uiatoribus, sed in dānatis. Secunda aut̄ difficultas quō talis inhabilitas uel habilitas ad bonum possit p̄ partes minui, de leui patere p̄t. Nā partes sc̄m̄ formā oportet, q̄ sint quidam gradus sc̄m̄ illā formā. Gradus aut̄ nō p̄t esse nisi dupliciter, uel secundum essentiā uel secundum esse. secundum essentiā quidē non possunt esse gradus secundū eandē sp̄m̄: quia essentiā cuiuslibet sp̄i consistit in atomo & in indiuisibili. Tales aut̄ gradus possunt esse in forma generis. quia secundum Philosophum in 2. posteriorū: Latent æquiuocationes in uniuersalibus. i. in generibus. Diuersæ. n. sp̄s sub eodē genere non sunt æquē perfectē sed sunt sicut numeri, & una habet plures gradus perfectionis, q̄ alia: & illa q̄ hēt plures tales gradus tenet locum maioris numeri. Sic ergo dicendū est de gradibus essentialibus: sed gradus secundū esse possunt esse in forma eiusdem sp̄i: prout idem calor p̄t intēdi, & remitti, prout subiectū caloris fiet maius uel minus calidū sc̄m̄ maiore uel minorem actionē agentis: quia q̄to maior est actio agentis, tanto magis disponit materia, & perfectius & intēlius suscipit ibi forma: dū tñ illa forma possit suscipere magis & minus.

Cum ergo q̄ritur quō inhabilitas ad bonum possit p̄ partes minui. Dicemus, q̄ istę partes nō erunt nisi quidā gradus intētionis, & remissionis, qui gradus in posituius sūt sc̄m̄ se, in priuatiuis sūt sc̄m̄ ordinē ad posituiua: quia sicut ex bonis actibus ḡnatur bonus habitus inclinans ad bonum, sic ex malis actibus generatur malus habitus inclinās ad malum. Et sicut ex frequēter abstinere à fornicatione fit homo magis, & magis tēperatus, sic ex frequēter fornicari fit magis, ac magis intemperatus. Crescit ergo inhabilitas ad bonum ex augmento mali habitus. & ex augmento pronitatis ad malum.

RESP AD ARG. Ad primum dicēdum q̄ dato quod uellemus hoc mō imaginari diminutionē habitatis ad bonum, uel augmentum inclinationis ad malum. Dicemus q̄ possunt ista crescere uel diminui in infinitum, supposito termino. qui modus augmenti & diminutionis in infinitum non repugnat rebus finitis: p̄t n̄ quis, q̄ diu est ī uia, fieri semper, ac semper magis, ac magis inhabilis ad bonum gr̄e & hoc in infinitum, sed hoc erit supposito termino: quia nunquam ista inhabilitas erit tanta in uiatoribus, quanta est in dānatis.

Ad Sc̄m̄ dicendum, q̄ dum sumus ī uia nō crescit inhabilitas ad bonū secundum impossibilitatē. ut q̄ impossibile sit nos redire ad bonū dum sumus uiatores, sed hoc ē sc̄m̄ difficultatem. quia quanto magis per plura, & grauiora peccata sumus inhabiliores ad bonum gr̄e: tanto ceteris paribus difficiliter redimus ad gr̄am.

Ad Tertium dicendum, q̄ ista diminutio in infinitum non est secundum eandem propor-

tionem, immo est secundum maiorem, & minorem grauitatē peccati: quia peccatum sequens si sit grauius, nō minus. Immo plus tollit de tali habilitate. Sed quō possit hoc esse in infinitum de re finita, patet q̄ p̄t hoc esse, si hoc fiat supposito termino. sic est in proposito: quia nunquā poterit tñ crescere inhabilitas ad bonum uiatorum, q̄ equetur inhabilitati dānatorum.

Ad Quartū dicendum, q̄ corruptio totalis istius habitatis ad bonū, uel generatio totalis inhabilitatis ad bonū, non durat in infinitū, sed durat per totum tps̄ uix̄, uel p̄ totum tps̄ uite n̄r̄e p̄ntis, quia post mortem mali non possunt redire ad bonū gr̄e: sed post mortem est corrupta in eis tota habilitas ad gr̄am: totum autem tps̄ uite p̄ntis non est in infinitū, sed est ualde modicū, cū uiuētes ī hoc seculo simus quasi foliū, q̄ a uēto rapit̄ & quasi uapor sit uita n̄ra.

Et p̄ hoc p̄t patere solutio ad quintum: quā dato, q̄ esset oīo simile de humido radicali, & de oleo, sicut de inhabilitate ad bonum. Sufficit quōd talis inhabilitas non totaliter tollatur, uel consumatur, quamdiu uiuimus: sicut nō consumitur humidum radicale, quamdiu uiuit homo: nec consumitur oleum, quamdiu lucerna lucet; tamen non est omnino simile hic, & ibi: quia ibi consumitur humidum, & oleum, quę sunt res: hic non res, sed habilitas ad rem.

Dubitatio I. Litteralis.

SUPER literam primā quæritur de illo uerbo: Manifestū est ex uoluntate mala &c. Sed contrarium huius dictum est supra. Quia malum nō procedit à malo: sed à bono: si ergo malum reducit in uoluntatem malam: uī q̄ malum sit à malo non a bono dictum: ergo Magister uideat esse contra dictum nostrum: cū dictum eius rōboretur per id, quod habetur in Euangelio, q̄ Math. 7. arbor bona fructus, bonos facit, & mala malos, bonum ergo causatur a bono, & malum à malo, cuius contrarium supra dicebatur: uidelicet. q̄ bonum, & malum causantur à bono. Dicendum, q̄ Aug. in Enchiridion, hominem uel naturam humanā, uel animam asimilat terræ: uoluntatem asimilat arbori: opera exteriora asimilat fructibus. In terra autem crescunt arbores bonæ, & malæ: quia crescunt uites, & ficus, qui sunt bonæ, & crescunt ibi spinæ, & tribuli, qui sunt arbores malæ. Ex bonis arboribus colliguntur boni fructus: sed ex malis arboribus non: quia homines non colligunt de spinis uuas, & de tribulis ficus. Sic in homine, uel in natura humana, uel in anima tanquam in terra potest esse arbor bona, idest uoluntas uolēs bonum, & arbor mala, idest uoluntas uolēs mala. Ex arbore bona, idest ex uoluntate, uolente bonum fiunt boni fructus, idest bona exteriora. Ex uoluntate autem malæ econuerso. ideo ait dominus: à fructibus eorum cognoscetis eos: quia per opera exteriora, quę sunt fructus boni, uel mali cognoscitur

scitur qualis sit uoluntas interior: an sit arbor bona, uel mala, & cognoscitur qualis sit ipsa anima, & qualis sit ipse homo: Vtrum sit terra habens bonam arborem, id est bonam uoluntatem, uel malam id est malam uoluntatem. Vel quod idem est, ex fructibus, i. ex operationibus exterioribus cognoscitur homo, uel anima, utrum sit ouis uel lupus; dicimus autem homo, uel anima quia homo non agit nisi per animam: homo ergo est illud, cui principaliter attribuitur actus: & anima, uel quæcunque forma est principalis ratio agendi, sed omnia hæc non sunt contraria diæctis nostris. Diximus autem, quod malum, uel habet causam bonam, quod est agens per accidens, uel bonum, quod est bonum deficiens. Ita quod malum nisi in bono, & a bono esse non potest, sed bonum deficiens est duplex, uel ipsa natura defectiua, à qua potest esse malum, uel ipsa uoluntas actu deficiens, à qua est actu malum. uerum: quia malum non potest agere, nisi uirtute boni, in quo fundatur: id mala non nisi à bono esse dicuntur.

Dubitatio II. Litteralis.

Vterius fortè dubitaret aliquis de hoc, quod in littera dicitur. Ecce habes primam uoluntatem, ubi uult, quod prima uoluntas hominis, uel Angeli mali deficiens ab incommutabili bono fuerit causa omnium malorum aliorum: ergo si primus homo non peccasset: non fuissent aliqua mala. Dicendum, quod si Adam non peccasset adhuc potuissent peccare filij, & si aliqui filiorum Adæ peccassent, & aliqui non: filij peccantium fuissent nati cum originali peccato: quia caruissent originali iustitia. Sed filij non peccantium non fuissent nati cum tali peccato: quia fuissent nati cum originali iustitia. Sed tales quæstiones uanæ sunt, quia fundant se non super id, quod est, uel super id, quod fuit, uel super id, quod erit, uel super id, quod potuit esse, quod nec est nec fuit: nec unquam erit, quod aliqui nascantur cum originali, & aliqui non: quia peccauit pater omnium: non pater aliorum, & aliorum non.

Dubitatio III. Litteralis.

Vterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur: Vbi autem bonum non est: non potest esse corruptio, uel priuatio boni. Contra: Postquam homo peccauit, & est priuatus bono gratiæ: adhuc potest iterum, & iterum peccare. Dicendum, quod homo habens gratiam, & carens ea potest peccare: sed cum peccat habens gratiam: peccatum illud priuat bonum gratiæ: sed cum peccat carens gratia, peccatum illud uulnemat naturam. Et licet non priuet eam gratia: priuat in ea aliquid de habilitate ad gratiam: quia semper peccatum naturam nostram reddit magis, ac magis inhabilem ad gratiam: nisi ergo esset natura, quæ de se est bona, quam peccatum priuat gratia, uel diminuit in ea habilitatem ad gratiam: nullum esset malum. quia

A malum non nisi in aliquo bono naturæ fieri potest.

Dubitatio IIII. Litteralis.

Vterius fortè dubitaret alius de hoc quod in littera dicitur. quod uitia sunt priuationes naturalium bonorum. Contra: Dion. uult quod diabolo remanserint naturalia integra. Dicendum secundum quosdam, quod hic per naturalibus accipitur gratia, uel uirtus, uel habilitates ad ista, quæ tolluntur, uel diminuunt. Nam per culpam tolluntur quidam gratia, & uirtus: Diminuuntur autem habilitates ad ista. Sed licet ista sint bene dicta; oportet tamen plus addere. quia non est simile de natura hominis. quia Angelus si in puris naturalibus fuisset creatus sicut cõter tenent quod non fuit creatus in gratia, dicimus, quod sic creatus habuisset naturam integram. i. non defectiuam quantum ad posse stare: homo autem in puris naturalibus creatus non habuisset naturam integram, ut per eam posset stare. Idem Angelo peccate: quia fuit defectus in suis naturalibus: dicitur eius natura remansisse integra, quia potest exire in suas actiones naturales. Et dato, quod Angelus cadens, uel peccans remansisset uiuator, sicut remansit homo post peccatum tamen diceretur; habere naturam integram, quia illud peccatum non necessitasset ipsum ad ulterius peccandum. Sed homo non potest sic dici habere naturam integram, sed magis corruptam, quia nisi peniteat de peccato, necessitatur ad ulterius peccandum.

Dubitatio V. Litteralis.

Vterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quod hic deficit dyalecticorum regula, quod contraria simul esse non possint: & hoc uidetur falsum, quod deficiat dyalecticorum regula, cum sit fundata in his, quæ ratio dictat, & ubi dictamen rationis non potest deficere. Aliter dyalectica non esset scientia: cum scire diffiniatur in primo posteriorum, quod est causa cognoscere, & quoniam illius est causa, & quod non contingit aliter se habere. Si ergo contingat aliter se habere, non erit inde scientia. nec ualet, si dicatur, quod dyalectica non est scientia, sed modus sciendi. Verum est, quod non est scientia, quia non est de ipsis rebus. Angeli enim habent scientiam rerum, nec ad eam habendam indigent dyalectica, quia non intelligunt componendo, & diuidendo, nec arguendo, & syllogizando: sed quia homines intelligunt arguendo, & syllogizando, quæ sunt actus rationis: quia ratio syllogizat, & discurret à principijs ad conclusionem: ideo oportuit inuenire scientiam, quæ esset de ipsis actibus rationis, & quæ doceat nos syllogizare, & discurrere, & ideo fuit eam necessario inuenire non propter ipsas res scitas, sed propter modum sciendi nostrum. & ideo dicitur non esse scientia, sed modus sciendi. sed hoc non obstante, ad huc stat difficultas, quia de ipsis actibus rationis, de quibus est dyalectica possunt fieri infallibiles rationes, & infallibiles

libiles regulæ, de quibus hæc est: una: contraria simul esse non posse. A

Dicendum, quod contraria sunt extrema, & extrema simul esse non possunt, in quod aliquid sit simul calidum & frigidum in extremo: sed in medio simul esse possunt: quia tepidum continet utrumque, & est utrumque quia respectu frigidi est calidum, & econuerso. Et sicut est dare unam qualitatem mediam: ut tepidum, in quo aliquo modo saluatur. natura utriusque contrarij, sic non solum ex parte formæ mediæ sed ex parte subiecti, quod subijcitur utrique contrariorum: oportet contraria aliquo modo esse simul. Simul enim in eadem materia stabit forma cū aptitudine ad formam contrariam: sub ratione ergo speciali possunt hoc modo verificari contraria, sed sub ratione generali possunt verificari contraria secundum se. quia nocumentum est in eo, cui nocet, quia si nō noceret ei, in quo est, non esset nocumentum. Et priuatio priuat aliquod bonum in eo, in quo est, & in quantum priuat: intantum est malum: in quantum fundatur in aliquo bono, quod leditur ex tali priuatione, sic malum est in bono & contrarium in contrario. Malum ergo duobus opponitur, & duo priuat, ut puta malum culpæ opponitur gratiæ specialiter, quam totam tollit, & opponitur nature, in qua est gratia, quam non tollit, sed ledit priuando eā gratia, uel inhabilitando eam ad ipsam, sed cum esse non possit quod utrumque ledat aliud nisi contrarietur ei, oportet malum culpæ contrariari ipsi nature, & habere oppositionem ad eam, sed hic non potest esse specialiter: quia hoc modo malum culpæ opponitur gratiæ. Erat ergo hoc generaliter in quantum generaliter malum opponitur bono secundum se, ergo aliqua regula potest esse uera: tamen contracta ad materiam contrahit falsitatem, uel potest esse uera uno modo & falsa alio, nec propter hoc iudicanda est falsa illa scientia dans illam regulam. Sufficit ergo, quod bona sit regula Dialecticorum dicentium contraria non posse esse simul: cum hoc semper sit uerum accipiendo contraria secundum oppositionem specialem, non tamen oportet, quod hoc sit uerum secundum oppositionem generalem.

Dubitatio VI. litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod in littera dicitur, quod malum non est bonum, nec econuerso, loquendo de rebus, quibus homines sunt mali: quomodo hoc sit intelligendū. Dicendum, quod res, quibus homines sunt mali: uocat ipsa peccata secundum se, secundum quem modum, malum nec peccatum nec est bonū, nec econuerso. Secūdo modo potest accipi malum, uel peccatum ratione subiecti quātum ad naturam, quæ subijcitur malo, uel peccato, & hoc modo bonum est malū, quia natura sic subiecta est quati bonū: & econuerso: natura facta mala pro culpa sed in se est bona: pro quod malū est bonum.

De peccati diffinitione, & effectu.

Dicitur hæc uidentū est. Postquā Magister determinauit de causa, & origine mali, siue peccati, & de eius subiecto: Hic, ut dicebatur, determinat de quiditate mali, uel peccati, & comparat huiusmodi malū, uel peccatum ad actū, & ad poenā. Ideo tria facit: quia primo determinat de quiditate peccati declarans, quid est peccatū dans multas diffinitiones, seu descriptiones de peccato sicut apparet in littera. Secūdo determinat de peccato per comparisonem ad actum. Tertio per comparisonem ad poenam. Secūda ibi: {Quo circa.} Tertia ibi: {Potest etiam queri.} Prima pars patet. Secūda pars, ubi determinat de peccato per cōparationem ad actum, diuiditur in partes tres: quia primo tangit tres opiniones de actu peccati. Nam una opinio est, quod ipsa uoluntas est malum, & peccatum. Actus aut exterior non. Alij dicunt quod tam uoluntas, quā actus exterior sunt peccatum, & malum. Tertius modus dicitur est, quod nec uoluntas nec actus sunt, quid malū, immo in quantum sunt, bona sunt. Secūdo ostendit quō quilibet talis modus dicendi potest habere ueritatē. Tertio declarat, quod ipse actus peccati, scdm quod est ens, uel scdm quod habet eam, bonus est. Secūda ibi: {Sanè dici potest.} Tertia ibi: {Quod autem uoluntas.} Prima pars remanet indiuisa. Secūda pars, ubi declarat, quō quilibet illorum trium modorum potest habere ueritatem, diuiditur in partes tres, scdm tres prefatos modos dicēdi. Nam primo declarat quō actus interior prout aliquid est concupitū, & actus exterior, prout aliquid est factum, & et ipsum dictū hēt rōnem peccati. Secūdo declarat, quō sola uoluntas hēt rationem peccati: quia sola uoluntas respectu peccati hēt quandam principalitatē. Tertio declarat tertium modū dicēdi, uidelicet, quod uoluntas, & actus in quantum sunt, bona sunt, & a Deo sunt. Secūda ibi: {Præcipue tamen.} Tertia ibi: {Quidam autem diligenter.} Tunc sequitur illa pars, {Quod autem uoluntas} in qua specialiter insistit circa tertium modū dicēdi: uidelicet quod uoluntas, & actus, quæ subijciuntur in ordinationi peccati: in quantum sunt, bona sunt. Circa quod duo facit, quia primo facit, quod dictū est. Secūdo obijcit contra determinata ibi: {Quibus opponitur.} Circa primum tria facit, quia primo determinat, quod uoluntas, & actio in quantum sunt, bona sunt. Secūdo ex dictis elicit quādā ueritatē, uidelicet quod uoluntas, & actio in quantum sunt, bona sunt: sed ex uicio, & ex eo, quod non sunt, mala sunt. Tertio adducit aliam probationē, quod uoluntas, & actus in quantum sunt, bona sunt. Secūda ibi: {Ex p̄dictis colligitur.}

Tertia

ARTIC. I.

An peccatum in littera recte diffiniatur:
 Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. 2. sent. d. 35. q. 1. art. 1. & 2. Biel. d. 35. q. 1.

A primum sic proceditur: Videtur, quod peccatum inconuenienter diffiniatur in littera. Nam diffinitio, ut potest haberi. ex. 7. Met. est sermo expressius quiditatis, & es-

7. Met. l. 6. 19.

A Tertia ibi: *Item, & aliter.* } Tunc sequitur illa pars: *Quibus opponitur,* in qua obijcitur contra determinata, uidelicet quod actus peccati non potest habere rationem boni. Et duo facit: scilicet quod dupliciter obijcit contra hoc. Nam primo obijcit de actu peccati: prout consistit in actu commissionis: quia si talis actus, secundum quod actus, bonus esset: tunc homicidium, & adulterium bona essent. Et soluit, quod homicidium, & adulterium non dicunt ipsos actus, sed ipsorum actuum uitia. Secundo obijcit de peccato, quod consistit in actu omissionis. Talia ergo in quantum sunt non possunt esse bona: quia malum eorum non consistit in esse, sed in non esse. Et soluit, quod licet non credere, uel non ire ad Ecclesiam uideantur priuatione si tamen quantum ad ipsum peccatum dicunt aliquid positiuum, & in quantum dicunt aliquid positiuum, & sunt, bona sunt. Secunda ibi: *Item aliter.* } Tunc sequitur illa pars. *Potest etiam queri,* in qua comparat peccatum, quod est quedam corruptio ad penam. Et duo facit, quia primo querit: cum peccatum sit quedam corruptio. Verum secundum quod est corruptio sit peccatum. Et arguit, quod non. quia omnis corruptio est quedam pena: si ergo peccatum in eo, quod homini, esset corruptio; peccatum in eo quod homini, esset pena, & esset a Deo. Et soluit, quod corruptio potest sumi actiue, & passiuum: Si sumatur actiue: sic est peccatum: si passiuum, sic est pena. Secundo specialiter querit de peccato, quomodo possit corrumpere: cum secundum se sit non ens, & sit nihil ibi: *Sed cum nihil.* } Circa quod quatuor facit, quia primo facit, quod dictum est: uidelicet cum peccatum sit nihil, quomodo possit corrumpere. Et soluit: quia sicut per non sumere cibum, & auertere se a cibo, corrumpitur corpus: sic per auertere se a bono corrumpitur anima. Secundo specialiter declarat, quare bona corrumpit peccatum, quia corrumpit bona gratuita expoliando, & naturalia huiusmodi. Tertio declarat quomodo peccatum elongat a Deo: quia non elongat motum corporis, sed dissimilitudine mentis. Quarto specialiter querit. Vtrum corruptio boni, cuius sit peccatum, sit etiam pena. Et soluit, quod si ad memoriam reducantur, quare dicta sunt, uidelicet, quod corruptio potest sumi actiue, uel passiuum: patet, quomodo potest esse peccatum, & pena. Secunda ibi: *Peccatum uero.* } Tertia ibi: *Ab eo autem.* } Quarta ibi: *Queri autem.* } Et in hoc terminatur sententia presentis Lectionis, & Distinctionis.

B sententia: quod ergo non habet essentiam: cuiusmodi est peccatum: quia nec est existens, nec in existentibus: non potest habere diffinitionem. **C** Præterea diffinitio debet conuerti cum diffinito, sed omnes diffinitiones datæ de peccato in littera loquuntur de peccato actuali. Cui ergo sit triplex peccatum: originale, quod est peccatum naturale: & peccatum commissionis quod consistit in actu: & omissionis, quod consistit in recedere ab actu: diffinitiones datæ in littera de peccato non conuertuntur cum diffinito: quia non conueniunt omni peccato, sed solum peccato commissionis, quod consistit in actu. **D** Præterea in diffinitione superioris non debet poni inferius. uidetur enim, quod rectitudo diffinitionis in hoc consistat, quod qualibet pars diffinitionis sit in plus, & totum in eque. quod uidetur ueritatem habere tam in diffinitione substantiarum, quam accidentium. sic enim diffinit Porphyrius hominem, quod est animal rationale mortale, & secundum eum quodlibet istorum est plusquam homo, sed totum est in eque. Sic et diffinit Philosophus simum in Met. quod est nasus cauus, sed nasus est plus, quam simus: quia non omnis nasus est simus, & cauus etiam est in plus. Sed hoc totum: nasus cauus est in eque, dictum ergo contra legem Dei non debet poni in diffinitione peccati: quia omne tale dictum est peccatum, sed non econuerso. ergo etiam nec factum contra legem debet ibi poni: quia omne tale est peccatum, sed non econuerso: sic etiam concupitum, debet ibi poni, quia omne tale est peccatum, sed non econuerso.

Porph. c. de diff.

7. Met. t. c. 17. 81.

Q V A E S T. I.

De peccato actuali.

I R C A Distinctionem istam querit de duobus. Primo de ipso peccato Secundo de effectu peccati. Circa primum queruntur tria. Nam primum queritur de peccato, prout comparatur uel ad suam quidditatem, uel ad suam diffinitionem: quia in littera dantur tres diffinitiones de peccato. Secundo queritur prout peccatum comparatur ad ipsam actionem. Tertio prout comparatur ad passionem.

RESOLVTIO.

Peccati diffinitio prima datur in comparatione ad Agens. Secunda ad obiectum. Tertia ad Deum.

RESPONDEO dicendum, quod de peccato dantur tres diffinitiones in littera, duæ sunt Aug. & tertia est Ambro Prima Aug. est, quod peccatum est omne dictum, uel factum, uel concupitum contra

Peccati diffinitioes tres,

contra legem Dei. Secunda est, quod peccatum est voluntas recipiendi uel consequendi, quod iustitia uetat. Tertia est Ambrosij, quod peccatum est peruariatio legis diuinæ, & celestium inobediencia præceptorum. Sed quomodo istæ tres diffinitiones sumptæ sunt? Sciendum, quod peccatum dicitur aliquod actum inordinatum. Actus autem, secundum quod homini, & specialiter actus animæ, in quo habet esse peccatum, est ab aliquo in aliquod: quia est ab homine, uel ab anima in aliquod obiectum. omnis enim actio est ab aliquo agente circa aliquam materiã, & quia peccatum est actio inordinata: oportet peccatum ad tria comparari, uel ad agens, à quo est, uel ad materiã, circa quam est uel ad legem cui contrariatur, ex qua contrarietate peccatum est actus inordinatus, & quia hoc est formale in peccato, quod sit, quid inordinatum, & quod sit contra legem Dei, & contra iustitiã diuinã: oportet, quod esse contra legem, & contra iustitiam ponatur in qualibet diffinitione. Tripliciter ergo poterit diffiniri peccatum, uel, ut comparatur ad agens à quo est: uel, ut comparatur ad obiectum in quod tendit, uel, ut comparatur ad legem Dei, & ad mandata diuina, quibus contradicit: ut comparatur ad agens sumitur prima diffinitio Aug. Nam ab agente, ut ab homine, uel ab anima: potest esse triplex actus malus, quia uel est in corde, & tunc est quod concupitur: uel in ore & tunc est, quid dicitur, uel quid placet, uel est in opere, & tunc est quod factum. Verum quia ista tria non sunt peccata: nisi ut sunt inordinata, & non sunt inordinata nisi ut auertant à Deo, & sunt contraria legi diuine, id secundum hæc tria, ut auertunt à Deo, uel ut sunt contraria legi diuine, sumitur prima diffinitio Aug uidelicet, quod omne peccatum est dictum, uel factum &c. Prima ergo diffinitio Augustini describit peccatum, ut est actus inordinatus comparatus ad agens; & quia talis actus potest esse triplex. Id data est hoc modo illa diffinitio prima. Secunda autem diffinitio data est de peccato, ut dicitur actum inordinatum circa aliquam materiã, uel circa aliquod obiectum. Nam semper peccatum est conuersio ad commutabile bonum, per quod fit auersio ab incommutabili, cui secundum iustitiam debemus esse subiecti. Ideo iustitia uetat omne, per quod auertimur à subiectione Dei; & quia iste actus inordinatus ad aliquod obiectum, quod habetur uel in re, uel in spe, oportet, quod sit uoluntarius, quia aliter non esset peccatum. Ideo Secunda diffinitio data per comparisonem ad obiectum, uel spe, uel re; quattuor continet, quia primo continet ipsam uoluntatem, cum dicitur, quod peccatum est uoluntas. Secundo continet ipsum obiectum, uel ipsum bonum commutabile habitum in re, cum dicitur: retinendi. Tertio continet tale bonum commutabile habitum in spe: cum subiungitur: uel consequendi. Quarto & ultimo continet ipsam inordinationem, cum subinfertur, quod iustitia uetat. Sumitur ergo secunda diffinitio, uel ex ipso obiecto, ut est habitum in re, uel in spe. nam uelle retine-

A re, quod habet in re, uel uelle consequi quod habet in spe: si hoc iustitia uetat: est ibi completa ratio peccati. Aduertendum tamen, quod iustitia: ut uult Philosophus in v. Ethicorum potest sumi, uel specialiter, & sic est iustitia commutativa, uel distributiva. Commutativa enim iustitia est specialis, quia specialiter respicit emptionem & numerum, & re numeratam. Nam pro re numerata habetur numerus: & numerus est fideiussor noster. Fideiuber enim nobis, quod quotiescunque uoluerimus pro numero, habebimus rem numeratam. Sic et iustitia distributiva est iustitia specialis: quia specialiter consistit in distributione bonorum, & honorum. Debet enim legislator gubernare re publicam secundum dignitatem & merita personarum dare honores dignis, & excludere indignos, & sicut debet non accipere personas in distributione bonorum, quod det plus de bono realiter, quod debeat habere: sic non debet esse acceptor personarum in distributione bonorum, uel penarum. Sed est alia iustitia generalis, quæ dicitur iustitia legalis. Nam iustum est, quod existentes sub lege obseruent legem: sed cum lex præcipiat opera omnium uirtutum & specialiter lex diuina, quæ non solum præcipit non rapere aliena, sed et distribuere, & concitare propria. Illum enim diuitem Epulonem non legimus danatum, quod aliena acceperit sed quia propria non concitauit. Ista ergo secunda diffinitio sumpta ratione obiecti, uel boni commutabilis habiti, uel in re, uel in spe, ut iustitia uetat; oportet quod sumatur, prout iustitia accipitur generaliter præcipiens omnia opera uirtutum, & uetans omnia opera uitiorum, secundum quod modum est accepta iustitia: id est facere contra tale iustitiã, ut ordinat ad Deum facere contra legem Dei. Velle ergo retinere bonum habitum, uel consequi non habitum, ut iustitia uetat: est idem, quod ut lex uetat.

Tertia autem diffinitio, quæ est Ambrosij sumitur per comparisonem ad ipsum Deum, à quo auertitur peccatum, uel per comparisonem ad legem diuinã, uel ad præcepta Dei, quibus contrariatur peccatum. Est ergo peccatum peruariatio legis diuinæ, & celestium inobediencia præceptorum: ut peruariatio legis diuinæ, referatur ad ea, quæ sunt mala secundum se: inobediencia uero ad ea, quæ sunt mala, quia prohibita. Nam inobediencia primi patens non fuit de re mala secundum se, sed de re mala, quia prohibita.

Vel possumus hæc duo: uidelicet transgressionem, & inobediencia referre ad duo genera peccatorum, uidelicet ad peccatum confessionis, quod consistit in facere actu malum: & ad peccatum omissionis, quod consistit in non facere actu bonum. Nam transgredi importat actum malum, sed inobediencia potest esse in solo desinere ab actu bono.

R E S P. AD A R G. Ad primum dicens, quod secundum Philosophum in quarto Metaphysicæ illa scientia, quæ considerat de ente, in eo, quod ens: uel considerat de entibus, & de rebus, quæ sunt per se entis; habet considerare

5. Ethic. & 4.

Luc. 16.

considerare de negatione, de priuatione, & de contrario, quia omnia ista reducuntur ad ens. Nam non entia non possunt intelligi, nisi per intellectum entis, quia ut uult Philosophus in Elêchis semper in non facere intelligitur facere, & omnino in negatione intelligitur affirmatio. Non possumus ergo intelligere non ens, nisi intelligendo ens: eo ergo modo, quo ista reducuntur ad ens, possunt habere diffinitionem, large loquendo de diffinitione.

Ad secundum dicendum, quod peccatum principaliter dicitur de peccato actuali, per cuius attributionem alia peccata habent, quod sint peccata. propter quod peccatum originale causatum est ex peccato actuali. Peccatum omissionis etiâ ad actum reducitur quantum ad intellectum, quia, ut iam diximus per Philosophum, non possumus intelligere non facere, nisi intelligendo facere. Non enim possumus intelligere non ire ad Ecclesiam quod est omittere actum, nisi intelligamus, quid est ire ad Ecclesiam, quod est facere actum, sed de hoc in sequenti questione disputabitur: Vtrum in peccato omissionis semper fiat aliquis actus.

Sed ad soluendum argumentum sufficit secundum intellectum non posse intelligi desinere ab actu, nisi intelligendo actum. Nam res habent diffiniri, ut comparantur ad intellectum. Vel possumus dicere, ut communiter dicitur, quod Augustinus accipit actum pro actu, & pro eius opposito. Ut siue male facias, agendo quod non debes: uel non agendo, quod debes, totum intelligit actum malum. Sic etiam sentiendum est de dicto, & non dicto, & de uolito, & non uolito, siue de concupito, & non concupito.

Ad tertium dicendum, quod partes aliquando ponuntur pro toto facere, ergo, uel dicere, uel concupiscere, siue uelle, quæ non debemus, & opposita istis, id est omittere, quæ debemus, sunt partes peccatorum. Propter quod omnia ista ponuntur pro toto, & æquantur cum toto, quia omne peccatum fit aliquo istorum modorum, loquendo de peccato actuali, quod consistit in actu, uel in omissione actus, quia de peccato originali hic non agitur. Quod uero addebatur in argumento, quod in diffinitione quælibet pars est in plus, quod diffinitum totum inæque; Dicitur debet, quod hoc est propter ignorantiam nostram, quia non semper scimus nominare speciale differentiam: ideo aliquando circumloquimur eam per plures differentias: sed si sciremus eam nominare: esset sufficiens diffinitio ex duabus partibus: uidelicet ex genere, & ex specifica differentia. Propter quod credimus esse sufficientem diffinitionem hominis, quod homo est animal rationale. Nam rationale separat nos a bestiis, quæ sunt irracionales: & ab Angelis, qui proprie non sunt rationales, quia non intelligunt ducendo, sed intellectuales.

Ad quartum dicendum, quod iustitia, quæ ponitur in diffinitione peccati, sumenda est generaliter, cui contrariatur omne peccatum.

A Et per hoc patet solutio ad quintum, quia inobedientia mandatorum, uel præceptorum celestium intelligitur omne peccatum, quia Deus præcipit cauere omnia mala, & facere omnia bona. Propter hoc inobedientia, sic generaliter sumpta includit omnia peccata. Vel si uolumus sumere inobedientiam specialiter, sumemus eam pro omni peccato omissionis: & transgressio sumetur pro omni peccato commissionis, quæ duo simul sumpta includunt omnia peccata.

ARTIC. II.

B *An peccatum in aliquo semper actu consistat.*
Conclusio est negatiua.

D. Tho. 1. 2. q. 71. artic. 5. Et 2. sent. d. 35. q. 1. artic. 3. Gand.
Quol. 12. q. 24. Ric. d. 35. q. 1. Tho. arg. d. 35. q. 1.
art. Bacc. d. 45. Capr. d. 35. q. 1. Dur.
dist. 35. q. 2.

C **S**ECUNDO quaeritur de peccato, ut comparatur ad actionem, siue ad actum. Vtrum peccatum consistat in aliquo actu, & uidetur, quod sic per uerba Augustini posita in littera, quod peccatum est factum, uel dictum, uel cupitum contra legem Dei, sed omnia ita dicuntur actum: ergo, &c.

Præterea meritum opponitur demerito: sed sicut loquimur de uno oppositorum: ita debemus loqui de reliquo, sed meritum non uidetur consistere, nisi in actu; ergo demeritum, quod est peccatum, semper consistit in aliquo actu.

Præterea omne malum est in aliquo bono: omne bonum est ens, & est aliquid in actu: ergo omne malum, & per consequens omne peccatum est in aliquo ente, uel in aliquo actu.

D Præterea omne peccatum, uel est originale, uel actuale, sed hic non loquimur de peccato originali, sed de peccato alio: ergo omne peccatum, de quo hic loquimur, est actuale.

I N CONTRARIUM est, quod dicit Ambrosius in littera, quod peccatum est celestium inobedientia præceptorum, sed præcepta celestia aliqua sunt affirmatiua præcipientia actum, aliqua negatiua inibentia actum. solum ergo non faciendo, quæ iubemur, peccamus: Non ergo omne peccatum consistit in faciendo actum, sed aliqua consistunt in non faciendo, & non desistendo ab actu.

Præterea non punitur iuste, nisi peccatum: Cum ergo non faciendo, quæ iubemur, iuste puniamur: oportet quod non omnia peccata
Aegid super 1j. sent. X x con-

consistant in facere, & in aliquo actu, sed aliqua consistent in non facere, & in cessando ab actu,

R E S O L V T I O.

Commissionis peccatum aliquem semper actum admittit; ommissio esse frequenter, non tamen semper.

RESPONDEO dicendum, quod quæstio pposita principaliter mouetur propter peccatum omissionis. Certum est enim, quod peccatum omissionis consistit in aliquo actu. Sed dubium est: Vtrum peccatum omissionis semper consistat in aliquo actu. Circa quod inuenimus triplicem modum dicendi. Quidam enim dicunt, quod semper peccatum omissionis consistit in aliquo actu interiori, & exteriori dupliciter: vel præcedente, vel concomitante. Videtur autem istis quod non possit esse peccatum omissionis, nisi sit ibi actus uoluntatis interior: ut si non ire ad Ecclesiam est peccatum omissionis: ibi concurrat actus uoluntatis, quia non uolumus ire ad Ecclesiam. Isti uidentur habere Aug. pro se, qui diffiniens peccatum, diffinit omne tale esse aliquem actum. Videntur etiam habere Magistrum pro se, qui loquens in littera de peccato omissionis, quod consistit in non ire, vel in non credere, vel in aliquo huiusmodi. Semper uidetur uelle Magister, quod in istis negatiuis includat aliquid positiuum, & aliquis actus: imo secundum istos non solum concurrat ibi actus interior, sed etiam exterior, vel concomitans, vel præcedens. Ajunt enim, quod si quis non uadit ad Ecclesiam, quando tenetur ire, vel aliquid facit tunc, vel aliquid fecit prius, propter quod impeditur a tali, quia si non uadit, uel aliquid facit tunc, quia forte ludit, uel est in aliquo solatio, quod non uult dimittere propter ire ad Ecclesiam, vel forte aliquid fecit prius, quia nimis uigilauit de sero, propter quod non potuit ire ad Ecclesiam, ad dicendum maturum.

Sed, ut patet, illi considerant quod est per accidens. Accidit enim, quod ad peccatum omissionis, per se loquendo, concurrat aliquis actus, sed in desistere ab actu. Est enim hoc peccatum faciendo, quod iubemur, uel ad quod tenemur. Accidit autem huic peccato, quod ipsum præcedat aliquis actus impediens, vel concomitans ipsum, quia si homo nihil faciat, vel nihil fecerit, quod ipsum impediatur; ipsum tamen non ire ad Ecclesiam est peccatum si ad hoc tenetur. Et quod dicunt de uoluntate, quod ideo peccat non pergens ad Ecclesiam, quia uult non ire: Dici debet, quod hoc non oportet, sed sufficit, quod non uelit ire. Nam quis tenetur ire ad Ecclesiam in illo puncto, in quo tenetur, forte nihil cogitat, nec de ire, nec de non ire: propter quod quantum ad hoc, nihil verificatur affirmatiue, nec quod uelit ire, nec quod uelit non ire: sed sufficit ad hoc, quod peccet negatiue, quod non uelit ire, quod potest verificari, eo nihil cogitante, nec de

A hoc, nec de contrario, & eo non uolente, nec hoc, nec contrarium. Et quod dicunt de impedimento patet, quod dato, quod non sit impeditus, nec de hoc aliquid cogitet, potest omittere ire ad Ecclesiam, & hoc omittere peccat.

Est autem secundus modus dicendi in hac materia, quod in peccato omissionis, non oportet, quod concurrat aliquis actus, nec interior, nec exterior. Nam peccans non eundo ad Ecclesiam non oportet, quod uelit non ire: nec oportet, quod impediatur per aliquem actum præcedentem, uel concomitantem, sed sufficit non ire ad Ecclesiam ad hoc, quod peccet.

Sed aliqui hoc improbant adducentes dictum Philosophi in 8. Physicorum. quia si aliquid aliquando non mouetur, oportet dare causam quare tunc mouetur, quia si semper esset in differens, non posset exire in actum, nisi contradictoria verificarentur simul moueri, & non moueri, vel simul ire, & non ire: Propter quod isti inuenerunt tertium modum dicendi alium à primo, & secundo. Nam primi quantum ad peccatum omissionis non considerauerunt quod est per se, quia, per se loquendo, sufficit non ire ad hoc, quod quis peccet peccato omissionis. Secundi considerauerunt, ut dicunt, quod est per se ad tale peccatum, sed non considerauerunt, quod est considerandum quantum ad causam, vel quantum ad occasionem, quia aliqua causa est, vel saltem aliqua occasio, quare quis omitat ire ad Ecclesiam: vel omittit quodcumque bonum, siue illa causa, aut occasio sit intrinseca, siue extrinseca. Addunt etiam, quod oportet illam causam, vel occasionem esse uoluntariam ad hoc, quod quis peccet peccato omissionis. Ponunt enim exemplum, quod si quis omitat ire ad Ecclesiam, quia cum uellet ire, impeditus est à lapide cadente super caput eius, qui est actus exterior, uel à febre, qui est actus interior; non peccat hoc omittere, quia istud impedimentum non est uoluntarium: sed tunc peccat, quando impedimentum est uoluntarium. Arguatur ergo sic. Oportet dare aliquam causam, quare quis non uadit ad Ecclesiam, quia nihil potest quis uelle, nisi sub ratione boni. Aliqua causa ergo est uoluntaria, quare non uult ire. Nam non uelle ire, de se non potest habere rationem boni.

oportet ergo hoc reduci ad aliquem actum uoluntarium, uel præcedentem tale iter, quia forte uoluntarie nimis uigilauit, uel quia forte uult ludere, uel aliter occupatus: semper ergo reducetur in aliquem actum secundum istos. Oportet ergo dicere secundum istos tertios, quod bene dicunt primi, & bene secundi: Et male dicunt primi, & male secundi. Bene enim dicunt primi quantum ad causam, quia semper causa omissionis est aliquis actus; Male dicunt, quantum ad ipsam omissionem, quia ipsa ommissio non est aliquis actus. Sic etiam bene dicunt secundi, quantum ad ipsam omissionem, quia non est aliquis actus: Et male dicunt quantum ad causam, quia semper causa omissionis est aliquis actus.

Peccatum omissionis an consistat semper in actu aliquo

2. Physicorum. 24. 26.

Opinio Do
ctoris.

Nos autem ponemus quartum modum: videlicet, quod ut plurimum causa omissionis est aliquis actus, sed non oportet, quod semper sit aliquis actus. Nam homo cum sit bonum deficientis: se potest habere ad bonum, sicut Deus, qui est bonum indeficiens se habet malum. Nam Deus nec vult mala fieri, nec vult mala non fieri. Si. n. vellet mala fieri, loquendo de malo culpæ, esset actor peccati, & eo volente fieret homo deterior. si nō vellet malè fieri: totaliter impediret ea, & si non posset: videretur non esse oēs. Et iō Aug. 11. Ench. ait cum Deus summè bonus sit: nullo modo sine ret mali aliquid esse in operibus suis, nisi vsque a Deo esset opus, & bonus, ut bene faceret de malo, vel, quod idem est, ut bona eliceret de malis. sic & homo se potest habere ad aliquod bonum, ut puta adire Ecclesiam, quia potest esse in tali puncto, quod nec vult, nec non vult tale bonum, quia fortè nihil cogitat de eo in illo puncto, in quo tenetur ire.

Tomo 1.

Cum ergo quæritur: Vtrum peccatum omissionis dicatur aliquem actum: patet quod per se nō dicit talē actum. Sed utrum dicat talem actū, quā tum ad causam, patet quod plurimum dicit talē actū, quia aliquis actus est impediens, quare omittit tale bonum, sed non oportet quod semper sit talis actus. quia si nihil cogitet de tali bono, potest peccare peccato omissionis, quod peccatum non reducitur in aliquem actum. quia sufficit solum omittit, & negligere ad hoc, quod aliquis peccet hoc modo. Vnde Philosophus in tertio Ethicorum vult negligentiam esse puniendam, quantum ad facere, & quantum ad scire, cū quis negligit scire, quod debet, uel negligit facere, qd debet.

3. Eth.

Primi ergo non loquuntur per se, nec aspiciunt ad id, quod est per se.

Secundi verò, & si aspiciunt ad id, quod est per se: non loquuntur sufficienter. quia solum loquuntur de ipsa omissione, non de causa.

Tertij uerò non loquuntur uniuersaliter, quia non semper aliquis actus est causa omissionis, ut plurimum autem credimus, sic esse, quod aliquis actus est causa omissionis, uel præcedens, quia nisi mis uigilauit: uel concomitans, quia tunc uult aliquid agere exterius: uel si non est ibi aliquis actus exterior, quia uult non ire fortè propter laborē annexum: non est tamē hoc uniuersale. Nec oportet semper sic esse, quia potest quis peccare omitendo, quod debet, nihil cogitando de hoc, quod debet, nec uolendo illud, nec contrarium.

Quod uero dicunt aliquam causam esse, quare quis non vult ire ad Ecclesiam; Dicit potest, quod aliquo homine eodem modo se habente nunc, & prius: peccat nunc omitendo, & non peccabat prius. Nam peccatum omissionis, & commissionis respiciunt diuersa genera præceptorum. Nam peccatum commissionis opponitur præceptis negatiuis, quia facit non faciendum, quia non facit faciendum. Sed hæc præcepta differunt ab illis, quia præcepta negatiua obligant semper: Affirmatiua uerò obligant pro loco, & tempore. Vt si

Præcepti affirmatiui, & negatiui differentia.

A quis tenetur ire ad Ecclesiam: hoc erit certis horis, & certis temporibus: ergo aliquo se habente eodem modo nunc, & prius: nulla mutatione facta in eo, potest peccare peccato omissionis. Nam si non ibat prius ad Ecclesiam: poterat non peccare, quia non erat hora eundi. Modo autem si non uadat: peccat, quia est hora eundi. per mutationem ergo factam in alio, id est, in cælo, non in ipso homine, potest contingere, quod prius non peccabat non eundo, & modo peccat. Sed quæ possunt contingere ex sola mutatione facta in alio non ex mutatione facta in peccante: non oportet dare actum aliquem in ipso peccante.

Quod autem dicebatur de August. quod diffinit omne peccatum per actum; Responderi potest per id, quod in Glo. ad Rom. 7. dicitur, Rom. 7. quod operari, & non operari sunt partes eius, quod est operari. Hæc sunt enim uerba Glo. quod dimittere bonū, id est non operari bonum: & facere malum, id est, operari malum sunt partes eius, quod in operari malum. Nomine ergo actus potest intelligi, siue operari indebite, quod est peccatum commissionis, siue cessare ab opere debito, quod est omissionis.

Ad id uero, quod Magister ait, quod negatiua, & priuatiua in peccato omissionis includunt affirmatiua, & aliquem actū, qui est contemptus, quia iste contemnit ire, uel saltem uult non ire; Dicit potest, quod Magister loquitur, ut in pluribus, non tamen oportet semper sic esse.

C RESP. AD ARG. Ad primum dicendum de August. quod solutum est per iam dicta.

Ad secundum dicendum, quod bonum constet ex tota, & perfecta causa: malum autem ex partibus deficientibus. Ad merendum ergo oportet agere, ut debes, & quando debes, & quomodo debes, & omnia oportet ibi concurrere. sed ad demerendum sufficit solum cessare ab actu debito.

Ad tertium dicendum, quod malum semper est in aliquo bono subiectiue: & tale bonum dabitur ipsum hominem peccantē peccato omissionis, non eundem ad Ecclesiam, quando debet ire.

Ad quartum dicendum, quod peccatum omissionis non est peccatum originale, nec est directè peccatum actuale; est tamen actuale per reductionem prout sub peccato actuale continetur, uel agere, quod non debes: uel nō agere, quod debes. Nam peccatum diffinitur per agere tam commissionis, quā omissionis, ut hoc modo etiam peccatum præter originale dicatur actuale.

ARTIC. III.

*An peccatum in actione magis,
quàm in passione consistat.
Conclusio est affirmatiua.*

TERTIO quæritur de peccato p
comparationem ad passionem.
Nam actio, & passio sunt vna
res. Illa ergo actio, quæ est pec-
catum, oportet, quòd sit aliqua
passio. Ideo merito quæretur
in quo consistat magis ratio peccati. Vtrum ut est
actio, vel ut est passio. Et uidetur, quod actus uolun-
tatis magis habeat rationem peccati, ut est passio,
quàm ut est actio. Nam actio est, ut est a uolunta-
te: passio, ut est in uoluntate. sed ex hoc aliquid
est peccatum in quantum corrumpit bonum, sed
magis corrumpit bonum nostrum, ut est in no-
bis; quàm ut a nobis, quia si esset nobis, & non in
nobis, nullum bonum nostrum corrumpere.

Præterea subiectum priuationis magis dicitur
priuatum, quam causa efficiens priuationem. im-
mo causa efficiens priuationem est agens, & est
in actu voluntas: ergo magis dicitur peccare, ut
est subiectum priuationis, quàm ut est efficiens,
sed respectu subiecti, & respectu recipientis actus
dicitur passio: ergo, &c.

Præterea ex malo actu frequentato causat ma-
lus habitus: sed malus habitus non causat a ma-
lo actu, ut est in agente, sed ut est in recipiēte, quia
ex hoc habilitatur ad male agere; ergo &c.

Præterea peccatum est carentia boni debiti,
sed talis carentia quædam passio est: ergo &c.

Tomo 1.

IN CONTRARIUM est August. i. de li-
bero arbitrio circa principium, ubi distinguit du-
plex malum, quod facimus & quod patimur. Ma-
lum autem, quod facimus, uocat malum culpæ.

Culpa, &
peccati in
quo consi-
stunt.

Quod patimur malum pœnæ. Culpa ergo, vel
peccatum consistit in ipsa actione, non in pas-
sione.

Præterea Magister in littera dicit corruptio-
nem posse accipi dupliciter: actiue, & passiuè. & si
accipitur actiue in agente per uoluntatem, habet
rationem culpæ: si passiuè pœnæ.

RESOLVTIO

*Peccati ratio in actione magis, quàm in passione
consistit: & magis in uoluntate e mo-
uente, quàm in bono sibi osten-
so alliciente.*

RESPONDEO dicendum, quòd quæstio
proposita specialiter locum habet de peccato
commissionis, quod semper consistit in aliquo
actu uoluntatis inordinato. si ergo uoluntas esset
potētia mere passiuua, non posset peccare. quia ab
obiecto exteriori, & a bono commutabili necessi-

Ataretur ad uolendum: Propter quod August 9
super Gen dat differentiam inter homines, & bru-
ta. Quia bruta, præsentē cōcupiscibili, de necessi-
tate concupiscunt: sed homo propter liberta-
tem arbitrij præsentē, concupiscibili, potest non
concupiscere. Bruta ergo, quia in concupiscen-
tiis se uidentur habere merè, ut passiuua; Ideo
concupiscendo non peccant. Homo uero, quia
per uoluntatem respectu uoliti non se habet me-
retur, ut passiuuum. Ideo concupiscendo, quod nō
debet, peccat. Ergo si tota causa, quare non po-
test peccare brutum, & potest peccare homo
est, quia appetitus in bruto se habet merè, ut pas-
siuus: Appetitus in homine, & specialiter appeti-
tus intellectiuis non se habet merè, ut passiuus,
vel non se habet, ut de necessitate passiuus: oportet
quòd peccatum magis consistat in actione,
quàm in passione. Et ut hæc clarius appareant:
Dicemus, quòd uoluntas potest moueri a bono
commutabili dupliciter, vel ut tale bonum mo-
uet, ut agens: uel ut mouet, ut finis. Viden-
dum est ergo de bono commutabili, ad quod se
conuertit peccator, & peccat. Vtrum peccatum
magis consistat in actu uoluntatis, ut est actio,
vel passio,

Dicemus ergo, quòd bonum commutabile
mouet uoluntatem, ut agens, prout est apprehen-
sum ab intellectu, sed mouet uoluntatem, ut fi-
nis prout habet esse in re extra. hæc autem distin-
ctio est accepta a Commentatore in 12. ubi ait,
quòd balneum habet duplicem formam, unam
in anima, & illa est mouens, ut agens: aliam in ma-
teria, & illa est mouens, ut finis. Et hæc dist. est ead-
em cum dist. quam fecimus, uidelicet, quòd bo-
num commutabile, prout apprehensum est mo-
uens, ut agens, sed ut habet esse in se, uel in re ex-
tra est mouens, ut finis, sed neutrum horum po-
test mouere uoluntatem, nisi uoluntas consen-
tiat. Intellectus enim mouet uoluntatem osten-
dendo sibi aliquod bonum, & ex hoc allicien-
do eam, sed non potest necessitare uolunta-
tem, nisi illud bonum sit apprehensum sub
omni ratione boni, sed quòd sic apprehendi-
tur necessitat uoluntatem, quia non apprehen-
ditur hoc modo, nisi ipsa felicitas, & ipsa bea-
tudo, quæ habet omnem rationem boni. &
quia nihil potest esse non uoluntatum, nisi
sub ratione mali, & nihil uoluntatum, nisi sub
ratione boni; Ideo quilibet de necessitate uult
esse beatus, & nullus miser. In talibus ergo
non potest esse peccatum in uoluntate, nisi sit
error in intellectu apprehendente sub ratione
omnis boni, vel omnis mali, & iudicante ef-
se tale; quòd non est tale: sed si non est er-
ror in intellectu, non poterit esse peccatum in
uoluntate uolente inordinate aliquod bonum
commutabile, nisi illud bonum ostendatur
sub duplici ratione, uidelicet ut bonum, quia
delectabile, & ut malum, quia contra legem Dei,
quo posito in potestate uoluntatis est. uel consen-
tire, quia delectabile, uel dissentire, quia contra
legem Dei. Voluntas ergo, ut mere passiuua, non
peccat:

Tomo 1.

peccat, quia tale bonum sic apprehensum non potest mouere voluntatem, nisi voluntas prius se determinet per consensum. Nam si non consentiendo moueretur, tunc moueretur inuite, & esset illud peccatum, & non voluntarium, quod est inconueniens. In ipso ergo consensu, & in ipsa determinatione voluntatis, in quo voluntas non omnino se habet, ut mota ab alio, sed ut mouens, & determinans seipsam, consistit ratio peccati. Nam bonum, extra quod mouet, ut finis: non potest mouere voluntatem, nisi ut apprehensum, & ut est mouens, ut agens, sed est sic mouens imperfecte solum voluntatem alliciendo non necessitando. Completur ergo ratio peccati in ipso consensu, in quo se magis habet voluntas, ut agens, & ut mouens, quam ut passiva, & ut mota. Ratio ergo peccati magis consistit in actione, quam in passione, vel magis consistit in voluntate se mouente, quam in bono sibi ostenso eam alliciente. Voluntas ergo non poterit peccare, ut mota a bono, & a necessitante sed solum a bono eam alliciente, quia nullus peccat loquendo de peccato actuali in eo, quod vitare non potest: Mouetur ergo voluntas dupliciter, quando peccat committendo: videlicet a bono alliciente, & a seipsa consentiente, & se determinante. Primo modo se habet solum, ut passiva, & ut mota. Secundo modo, ut agens & ut mouens, & quia in hoc, quod consentit, consistit ratio peccati; Ideo talis ratio magis est in actione, quam in passione.

Peccatum in quo consistit.

Sed dices, quod peccatum consistit in duobus: in conuersione, & auersione: & magis consistit ratio peccati in auersione, quam in conuersione. sed respectu auersionis voluntas non se habet, ut agens, sed solum, ut patiens, quia licet voluntarie se conuertat, & consentiat in conuersionem; tamen non voluntarie se auertit, & non consentit in auersionem. Ad quod dici potest, quod totum debet dici voluntarium, & totum debet dici consistere in consensu, & in actione, quia postquam videt homo, quod non potest se conuertere ad tale bonum, nisi se auertat a Deo: dicitur interpretatiue consentire in ipsam auersionem. Interpretatur enim Deus, & iudicat peccatorem consentire in auersionem, quando magis sibi placet conuersio, quam displiceat auersio: & quando eligit conuersionem, non obstante, quod bene uidet, & cognoscit, quod non potest illam conuersionem habere sine auersione. Aliquam ergo veritatem concludit argumentum, videlicet, quod malum est per accidens, & prater voluntatem, & prater intentionem. Ut etiam Dio, dicit. Sed istud per accidens, & prater voluntatem, & prater intentionem non excusat peccatorem, quin debeat dici voluntarie se auertere, postquam voluntarie se conuertit. Ad quod de necessitate sequitur, quod se auertat.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum quod argumentum arguit de actu transeunte, sed peccatum, ut est in voluntate, est actus non transiens. Propter quod est a voluntate, & in voluntate, & nisi esset a voluntate, non esset in voluntate. Pro

pter quod prius intelligitur esse, a, quam, in. Ad formam autem arguendi, quod peccatum magis corrumpit, ut est in uoluntate, quam a voluntate. Verum est in actibus transeuntibus quando separatur a ab, in. Sed quando sunt coniuncta, & sunt actus non transeuntes, magis est corruptio, ut est ab a, quam, ut est ab, in.

Ad secundum dicendum, quod actio est ab agente, & est in passio: & quando non est actio transiens, si per talem actionem sequatur priuatio, agens priuat seipsum, & quia sic est talis priuatio, magis attribuenda est agenti, quam patienti, sicut potentia. Ut patet ex quinto, magis dicitur de actiua, quam de passiuua, quia non dicitur de passiuua, nisi per comparisonem ad actiuam.

1. Ma.

Ad tertium dicendum, quod per actus transeuntes non causatur habitus. Nam si ex frequenter citharizare efficitur aliquis citharista, hoc non erit ex actu transeunte, ut ex motu, qui est in cithara. Sed ex actu non transeunte, id est, ex motu, qui est in manu. Nam manus frequenter mora ad citharizandum habilitatur, & adgeneratur in ea habitus ad talem actum. Ergo non obstante, quod citharizatio est actus transiens: habitus tamen manus ad citharizandum adgeneratur ex actu non transeunte. Sic in proposito: dato, quod ad actum voluntatis non transeuntem sequatur aliquis actus transiens; habitus tamen voluntatis adgenerabitur ex actu non transeunte: Propter quod ille actus erit a voluntate, & in voluntate, ut habet rationem mali, magis erit a, quam in, quia non esset in, nisi esset, a.

Ad quartum dicendum, quod carentia boni licet sit in voluntate: est etiam a voluntate: & principalius est talis carentia a voluntate, quam in: & principalius habet rationem mali, ut est, a, quam, in.

Q V A E S T. II.

De peccati effectu.

INDE queritur de effectu peccati. Et quia effectus peccati est corruptio boni; Ideo circa hoc tria queruntur. Nam primo queritur de corruptione boni generaliter, & quia in bono reperitur modus species, & ergo; Iam queritur: Vtrum haec tria corrumpantur peccatum. Secundo queritur de corruptione boni specialiter: Propter quod queritur specialiter de potentia animae. Vtrum corrumpatur per peccatum. Tertio queritur de corruptione boni, ut habet esse aliquod minus: & erit questio, virum sit malus peccatum, quod magis corrumpit de bono.

ARTIC. I.

An modus, species, & ordo per peccatum corrumpantur.

Conclusio est affirmativa.

D.Th. 1. 2. q. 8. art. 4. Et 2. sent. d. 3. q. 1. art. 5. Tho. argu. d. 3. 5. art. 3. Ric. d. 3. q. 5. 6. 7. 8.

AD PRIMUM sic proceditur: Videtur, quod hæc tria: Modus, species, & ordo: non corrumpantur per peccatum. Nam Augustinus in de natura Boni loquens de modo, specie, & ordine, dicit, quod ubi hæc tria: modus, species, & ordo magna sunt: magna bona sunt. ubi parua: parua bona sunt. Vbi nulla: nullum bonum est. Sed peccatum, vel quodcunque malum non tollit bonum: ergo non tollit, nec corrumpit hæc tria.

Præterea peccatum non semper caret specie, quia potest quis peccare appetendo, quod bonum est: & quod est bonum sibi: si appetat illud bonum eo modo, vel eo ordine, quo non debet: Sicut dicitur peccasse Diabolus, quia peccauit appetendo bonum, & appetendo illud, quod, si stetisset habuisset, ut dicta Sanctorum sonant, ergo peccatum Diaboli non caruit specie.

Præterea videtur, quod peccatum non possit carere modo, quia si careret modo, esset sine modo, & esset intolerabile. Iuxta illud Philosophi, quod supra diximus de malo, quod si integrum sit: importabile fit.

Præterea uidetur, quod peccatum non sit sine ordine. quia non est sine ordine illud, quod potest bene ordinari. Sed secundum Augustinum in Ench. 1. 1. malum bene ordinatum, & suo loco positum eminentius commendat bona: ergo &c.

IN CONTRARIUM est Augustinus in de natura boni, qui vult, quod malum nihil aliud sit, quam corruptio, vel modi, vel speciei, vel ordinis.

Præterea Dico. quarto de di. no. vult, quod malum sit præter ordinem, præter voluntatem, & præter causam. & quia, semper quod est a causa, est aliqua forma, & aliqua species, & semper voluntas bona tenet debitum modum in uolendo. Si malum est præter voluntatem: præter causam, & præter ordinem: tollit modum, speciem, & ordinem.

RESOLVTIO.

In omni peccato, Modus, Species, & Ordo per peccatum corrumpuntur: quatenus tripliciter ad Deum refertur, & tripliciter peccator se à Deo auertit: hoc est: à Deo causante, conseruante, & continente.

RESPONDEO dicendum, quod peccatum ni-

Ahil est aliud, nisi quidam actus inordinatus auerrens à Deo. Sed Deus est causa rerum in triplici genere causæ, ut dicit Commentator in 10. Metaphysicæ: videlicet in genere causæ efficientis, formalis, & finalis. Est enim actus purus nihil habens admixtum de potètia. Sunt enim hæc verba Commentatoris in allegato libro, quod declaratum est in Physicis, Primum motorem esse æternum, & absolutum ab omni materia: hic non solum est principium, tanquam motor, sed tanquam forma, & finis.

Et subdit, quod est actus vltimus, cui non est admixta potètia omnino. Hoc ergo modo declarabimus, quod Deus est causa efficiens formalis, & finalis omnium. quia ipse est esse purum, & separatum tot modis participabile à rebus: quot sunt, & quot possunt esse species rerum, & ex hoc oportet, quod sit aliquis modus in omnibus rebus, quia oportet, quod sit in eis modus ille, secundum quem participat esse diuinum. Si enim esset albedo separata, oportet, quod in ea esset omnis ratio, & omnis modus albedinis.

Sed quia albedo est perfectio recepta in materia, vel in subiecto: & omne, quod recipitur in aliquo, recipitur secundum modum recipientis: oportet, quod secundum maiorem, & minorem dispositionem subiecti magis, & minus perfecte recipiatur ibi albedo.

Et si esset uera opinio Platonis ponentis quidditates rerum separatas, si esset dare hoc modo albedinem separatam: oporteret ab illa albedine esse omnes alias albedines, sic & in proposito esse diuinum est quoddam esse separatum: Propter quod in illo esse reseruetur omnis modus, & omnis ratio essendi. propter quod ab illo esse est omne aliud esse. Et est quoddam bonum separatum: ideo ab illa bonitate est omne aliud bonum. Ideo Dico. quarto de Ang. Hierarchia loquens de esse, & de bonitate diuina ait, quod est esse omnium, & bonitas super omnia. Et idem ibidem dicit, quod omnia existentia eius esse participant. Et idem ibidem ait, quod esse omnium est super esse Deitatis, Super esse ergo deitatis, id est, super esse, quod habet Deitas, est esse omnium. Hoc ergo modo Deus est causa efficiens omnium, quia omne, quod agit, & quod facit aliquid, agit, & facit, ut est in actu, & ut habet esse. Illud ergo, quod habet omne esse: est omnia agens, & omnia faciens, & est causa efficiens omnium. sunt ergo in Deo omnes modi essendi. Omnia ergo referuntur ad Deum, tanquam ad causam efficientem, ut habent certum, & determinatum modum essendi ab ipso.

Rursus: Non solum Deus est causa efficiens, sed etiam est causa perficiens, & formalis omnium. Nouit enim Deus per suum intellectum omnes istos modos essendi, quibus est imitabilis a rebus. Isti ergo modi essendi, quibus Deus est imitabilis a rebus, ut sunt in intellectu, & in mente diuina sunt quædam Ideæ; id est quædam formæ, & quædam rationes rerum. Vnde Augustinus 83. quæstionum quæstione de ideis ait: Ideas ergo latine

Cap. 7.

3. Physic. c. 17. 48. 49.

Deus est cæ reu in triplici genere causarum.

latinè possumus, uel formas, uel species dicere, ut verbum de verbo transferre uideamur. Sic ergo a forma arcæ, quæ est in anima, est forma arcæ, quæ est in materia, ut potest haberi ex Meta.

Met. l. c. 30.

Deus est causa finalis omnium.

Rom. 11.

Sic ab ideis, & a formis, quæ sunt in mente diuina, sunt formæ in istis exterioribus rebus, ut hoc modo dicatur Deus non solum causa efficiens, ut est primum esse dans omne esse, sed causa formalis omnium, prout in eo sunt formæ, & ideæ omnium, a quibus sunt formæ, & species in omnibus.

Tertiò Deus nõ solum est causa omnium efficiens, & formalis, sed etiam finalis. Nam sicut ex ipso sunt omnia tanquam ex causa efficiente: sic per ipsum sunt omnia tanquam per causam formalem: sic in ipso sunt omnia, & in ipso reducuntur omnia tanquam in rationem finalem: ut patet per Apostolum ad Roma. Quæ uerba exponens Augustinus ait, q̄ non sunt confusè accipienda. Habet enim se Deus ad res quadrupliciter: quia est omnia produciens tanquam causa efficiens: est omnia perficiens tanquam causa formalis: est omnia ordinans tanquam finalis: Et est omnia hæc saluans, & conseruans in omnibus, quia non solum est causa efficiens, perficiens, & ordinans omnia, sed est hæc saluans, & conseruans in omnibus. Ideo Dionys. de di. no. comparat omnia ad Deum quadrupliciter: uidelicet sicut omnes numeri ad unitatem: Sicut omnes naturæ particulares ad naturam totalem: Sicut omnes virtutes corporales ad animam: omnia ergo comparantur ad Deum sicut omnes numeri ad unitatē: quia sicut omnes numeri procedūt ab unitate: sic omnia pro cesserunt a Deo tanquam a causa efficiente. Et sicut omnes naturæ. i. omnes formæ particulares sunt per naturam, & per formam, sic omnia sunt per se ipsum, tanquam per formam totalem perficientem. Et sicut omnes lineæ sunt in centro, & ordinantur ad centrum, sic omnia reducuntur ad Deum tanquam ad causam finalem omnia ordinantem.

Quartò omnia sunt in Deo tanquam virtutes corporales in anima, in qua omnes tales virtutes continentur, conseruantur, & saluantur: ideo ait Philosophus in de anima, quòd anima magis continet corpus, quàm corpus animam: quia, recedente anima a corpore, corpus expirat, & marcescit. Corpus ergo, & omnes vires & virtutes corporis continentur in anima, saluantur, & conseruantur per animam: quia, recedēte anima, corpus cum omnibus suis viribus, & virtutibus expirat, & marcescit. Et ideo ait Augustinus super Genes. q̄ si Deus non operaretur continuè in creatura, creatura non subsisteret. Sed iste quartus modus, quo omnia cõparantur ad Deū, qui non solum omnia efficit, perficit, & ordinat: sed etiam omnia in esse conseruat, non facit in Deo quartum genus causæ: sed vel reducitur iste quartus modus ad alias tres causas. quia omnia in suo esse conseruat, ut est causa produciens, & efficiens, & omnia conseruat in sua perfectione

1. de anima 1 c. 30.

ut causa formalis, & perficiens. Sic tertio omnia conseruat in suo ordine, ut causa finalis, & ordinans. Vel possumus istum quartum modum reducere solum ad causam efficientem. Sed distinguamus de causa efficiente, ut distinguit Auicenna: quia aliquando causa efficiens est solū causa fieri rei, & talis causa non conseruat rem in esse. Et sic ædificator est causa domus: quia, eo recedēte a domo non cessat domus esse. Quandiū. n. durat fieri domus, recedēte ædificare, cessat illud fieri, & illud ædificari: sed qñ domus est iam facta, & ædificata, & habet esse, recedente ædificatore nõ cessat illud esse. ex quo patet, q̄ ædificator est causa fieri domus, non esse domus. Sed aliquñ adest causa non solum fieri rei: sed esse rei. Talis est causa efficiens, & conseruans, quemadmodū sol in illa parte aeris, quam illuminat, est causa fieri luminis, & esse luminis: quia recedēte Sole ab illa parte statim illa pars aeris obtenebrat, & desinitibi esse lumen. Hanc autē materiã satis pertractat Augustinus super Gen. q̄ Deus est causa rerum efficiens, & cõseruans, cum declarat quomodo homo sit iustus a Deo. Viso, q̄ Deus est causa rerum in triplici genere causæ; Volumus ad hoc triplex genus causæ reducere illa tria, quæ sunt in omnibus rebus: uidelicet, modū, speciē, & ordinē, ut sit in omnibus rebus modus, prout res sunt a Deo tanquam a causa efficiēte, a qua habent esse, ut non habent illum modū effendi, s̄m quem participat diuinum esse: sed est species in rebus omnibus, prout Deus est causa formalis, & perficiens omnia, dans speciē, formā, & perfectionē omnibus. Quia a Deo nõ solum habent res esse: sed habēt esse perfectū. Iuxta illud: Dei perfecta sunt opera. Sed tertio est in omnibus ordo: prout Deus est causa finalis omnium ad se reducens, & ordinans omnia. Peccatum ergo auertēs peccatorem a Deo, tanquam a causa efficiente corrūpit in peccatore modum, qui sumit ex esse rerum. Nam peccatū, cum sit priuatio, est non ens formaliter: licet sit ens, & sit in ente materialiter: sed ut auertit a Deo tanquam a causa formali, corrūpit in peccatore speciē, & perfectionē, quia peccatū non est effectio, sed defectio, scilicet prout auertit a Deo tanquam a causa finali: corrumpit in peccatore ordinem, qui sumitur respectu finis. Corruptuntur ergo in peccatore hæc tria: Modus, Species, & Ordo: prout peccator tripliciter comparatur ad Deum, & modo, quo dictum est, tripliciter auertitur a Deo, causante, continente, & conseruante.

Tomo 3. lib. 8.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendū, q̄ argumentum arguit de bono subiectiuè, & totaliter, s̄m quem modum nunquã malum tollit totum bonum. Potest enim tollere totum bonū, quod ei opponitur. sed non totum bonū, quod ei subicitur: quia, ut paut per Augustinum, malum non nisi in bono esse potest.

Ad secundum dicendum, q̄ si peccatum non semper caret specie, hoc potest cõtingere, prout species accipitur ex cõuersione, nõ ex auersione: quia aliquid appetendo, quod est bonum ex genere,

nerere potest peccare, si appetat illud modo, quo non debet uel ordine, quo nõ debet. Et per hoc patet solutio ad tertium. quia malum nõ potest esse integrum, q̄ tollat om̄nem modum. Vel possumus dicere, q̄ argumentum arguit de modo, ut accipitur, vel ut potest accipi ex parte conuersionis: quia peccator se auertit a Deo, prout se conuertit ad commutabile bonũ: ad quod peccatores multipliciter se cõuertunt: quia aliqui hoc modo se conuertunt: aliqui alio modo: nullus tamen se cõuertit omni modo, quo potest: quia tunc malum esset integrum, & esset importabile. Nos autẽ executi sumus quæstionẽ hanc de modo, specie, & ordine: prout sumuntur ex parte aduersionis, prout peccator s̄m quodlibet peccatũ mortale se auertit a Deo, ut est causa efficiẽs, a quo sic se habẽte est esse in rebus, ut est in eis ille modus essendi, s̄m quem participat esse diuinũ: sic etiam se auertit a Deo, ut est causa formalis omnium rerum, a quo habet esse forma, & species in rebus, & se auertit a Deo, ut est causa finalis: unde est ordo in rebus.

Ad quartum dicadũ, q̄ peccatũ de se est actus inordinatus: sed potest ordinari per diuinam iustitiam, per quam infertur pœna peccatori propter peccatum suũ. Et de tali ordine possunt exponi uerba Augustini, q̄ malum benẽ ordinatum, &c. Quia quando dicitur damnatis: Ite maledicti, magis apparebit, & elucebit commendabile, & laudabile bonum iustorum, cum eis dicitur: Venite benedicti: quia opposita iuxta se posita magis elucescunt.

ARTIC. II.

An potentia anima per peccatum corrumpatur.

Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. 1. 2. q. 85. ar. 1. Et 2. Sent. d. 35. q. 1. art. 5. Et lib. 3. contra Gent. c. 12. Et de Malo q. 2. art. 11. Ric. d. 35. q. 5. &c.

SECUNDO quæritur de corruptione boni per peccatum, specialiter de potẽtijs animæ: Vtrũ corrumpantur per peccatũ. Et vñ q̄ non, quia secundũ Dionys. de di. no. In Angelis peccatibus naturalia remãserunt integra: sed potentia animæ sunt quædam bona naturalia. ergo anima peccante, adhuc remanent talia naturalia integra, & per consequens non corrupta.

T. c. 54. Præterea corruptum non manet idem specie. sed uoluntas, & quælibet alia potẽtia animæ post peccatum remanet eadem specie. ergo &c.

Tex. c. 67. Præterea nihil corrumpitur nisi per suum contrarium: sed s̄m Philosophum in 1. Physicorum subiectũ nõ opponitur alicui contrariorũ: quia materia, nec opponitur formæ, nec priuationi. Potentia ergo, quæ est subiectum uirtutis, &

A malitiæ non corrumpetur per aliquod eorum, Præterea quodlibet agens agit ad corruptionem alterius, non ad corruptionem sui. Si ergo potẽtia animæ, per quam anima committit peccatum, corrumpetur per peccatum, anima, uel potentia eius ageret ad corruptionem sui.

Præterea peccatum consistit in actu, ut patet per Magistrum in littera: sed actus est perfectio potentia: sed nihil corrumpitur per id, quod perficitur. ergo &c.

Tomo 1
IN CONTRARIUM est Augustinus tertio de libero arbitrio, ubi uult naturam institutã fuisse integram, & per peccatum fuisse corruptã. Ipsa ergo natura animæ, & ipsa naturalia eius fuerunt corrupta per peccatum: sed potẽtia sunt quædam bona naturalia animæ. ergo &c.

4 Eth. c. 11
Præterea secundum Philosophum in Ethic. Malum seipsum corrumpit. sed non potest seipsum corrumpere cum sit ipsa corruptio, nisi corrumpendo subiectum. ergo &c.

RESOLVTIO.

Peccatum est anima, & potentiarum, uoluntatisq̄; præsertim corruptiuum: ut patet, si peccatum ad commutabile bonum, ad quod conuertit: ad Deum, a quo auertit: ad gratiam, quam tollit: ad uirtutem, cui opponitur: ad habitum, quem generat: & ad seipsum comparatur.

C RESPONDEO dicendum, q̄ Philosophus in Physicis loquendo de uirtute, & malitiã facit differentiam inter perfectionem, alterationẽ, & corruptionem. Vult. n. q̄ non sit alteratio nisi in secundam & tertiam speciem qualitatis, uidelicet s̄m passionẽ, & passibilem qualitatem. Cum. n. quis de albo tẽdit in nigrum, alteratur, & e contrario. Sed si quis tendat in uirtutẽ nõ alteratur, sed perficitur: si in malitiam, non alteratur: sed corrumpitur. Est. n. s̄m Damasc. Virtus s̄m naturam. Vitium autem contra naturam. Sic etiam Aug. de Ciuit. Intantum aliquid uitiũ est, in quantum contra naturã est: quia uitiũ contrariatur naturæ. Est ergo intẽtio Philosophi, q̄ cũ aliquid tendit ad id, quod est s̄m naturã, tendat ad perfectionẽ: sed cum uadit in id, quod est contra naturam, uel deuiat ab eo, quod est s̄m naturam, uadit in corruptionẽ. Ex his autem possumus sex uis declarare, quomodo peccatũ est corruptio animæ, & peccatorũ, & specialiter uoluntatis, & aliarum potentiarum, ut sunt subiectæ, & habent ordinem ad uoluntatem. Prima ergo uia sumetur prout peccatum comparatur ad bonum commutabile, ad quod conuertit. Secunda ut comparatur ad Deum, a quo auertit. Tertia ut comparatur ad gratiam, quam tollit. Quarta ut comparatur ad uirtutẽ, cui opponit. Quinta ut comparatur ad habitum, quẽ generat. Sexta ut consideratur secundum seipsum.

Prima uia sic patet. Nam idẽ est locus totius, & partis. Ita tamen, q̄ pars naturaliter uadit ad totũ, nõ econuerso. ut si sit g eba aliqua terrẽ separata

paratā ibit ad terram, non econverso Sed anima A est quoddam bonum totale respectu istorū sensibilia: quia ista bona sensibilia sunt bona particularia: sed anima per rationem tendit in bonū vniuersale, si ergo anima tendat in ista bona particularia, & ponat ibi finem, erit motus contra naturam Propter quod ex hoc erit corruptio ipsius animæ, quæ tendit in ipsius potentia, per quam tendit in tale bonum.

Secunda via ad hoc idē sumitur ex parte Dei, a quo peccatū auertit. Nā sicut anima est quoddam bonum totale respectu istorū bonorū particularium: Sic Deus est quoddam bonum totale respectu ipsius animæ. Naturale est ergo, q̄ anima tendat in Deum, sicut in suum totum, & cōtra naturam est, q̄ anima se auertat à Deo: quia hoc faciendū se auertit à suo toto. Et quia naturaliter tendimus in Deum, Inquietū est cor nostrum, donec quiescat in Deo Propter quod August. circa principium primæ Confessionis dicit: Ad te nos fecisti domine, & inquietū est cor nostrum donec requiescat in te Et quia motus cōtra naturā est quædam corruptio; ideo peccatū cum nos cōtra naturam auertat à Deo: quædam corruptio dici debet. Nam cum hoc sit generatio, tendere in naturam: quia generatio est uia in naturam. Hoc erit corruptio, deficere à naturā, uel ab eo, quod est secundum naturam.

Tertia via sumitur, prout peccatum comparatur ad gratiam, quam tollit: uel ad quam inhabilitat. Est. n. gratia perfectio ipsius nature, uel ipsius essentia animæ. Iuxta illud Apostoli ad Corint. Gratia Dei sum id, quod sum Ipsum. n. esse spirituale est a grana, quæ perficit essentiam: sed agere spiritualiter est a virtutibus, quæ sunt in potentijs, deficere ergo à gratia, uel inhabilitate se ad gratiam, quia semper fit per quodlibet peccatum mortale, est deficere, & deuiare a perfectione nature sed omne tale est cōtra naturam, & est corruptio nature, & eorū, quæ sunt in naturā; Ideo peccatū est corruptio, tam nature animæ, quam potentiarum, quæ sunt quædam naturalia animæ, & specialiter illarum potentiarum, per quas habet committi peccatum.

Quarta via ad hoc idem, sumitur: si comparet peccatum ad ipsam virtutē cui opponitur. Sed dices, q̄ peccatum non solum opponitur virtuti: sed gratia. Ad quod dici potest, q̄ utrūque aliquo modo opponitur. Sed quædam specialē modum oppositionis habet ad uirtutē cum peccatū sit quidam actus inordinatus: & actus, tanquam in subiecto, habet esse in potentia. In qua etiā habet esse uirtus, & opposita sint apta, nata fieri circa idem. Peccatum ergo prout cōparatur ad uirtutē, cui opponitur. quia uirtus est in naturam, ut patuit per Damasc. Peccatum est cōtra naturā. Et quia, quod est contra naturam, est quædam corruptio, peccatū est quædam corruptio, tam nature animæ quam potentiarum eius. Corruptio. n. naturā, & potentias inhabilitando eas ad bonū, immo Philosophus in Physi. specialiter intēdit, q̄ malitia sit, quædam corruptio animæ: quia op-

ponitur uirtuti, quæ est quædam perfectio.

Quinta via ad hoc idē sumitur prout peccatū comparatur ad habitum, quem generat. Nam, ut patet ex secūdo Ethicorum. Sicut ex bene agere finis boni, & adgenerantur in nobis boni habitus uirtuosi. sic ex male agere finis mali, & adgenerantur in nobis mali habitus uitioli. Et quia habitus firmiter inclinatur ad alteram partē ut si est habitus bonus ad partē bonā, & ad perfectionē. si malus, ad malā & ad corruptionē. Peccatum ergo, ut comparatur ad habitū adgeneratū per ipsum inclinantem animam per suas potentias ad malum; & ad corruptionē potest dici quædam corruptio tam animæ, quam potentiarum eius, & ut loquamur eo modo, quo loquitur Philosophus in primo Ethicorū specialiter quodāmodo peccatum, uel malitia debet dici quædam corruptio nature, & naturalū bonorū. Nam sicut modū loquendi Philosophi malitia non alterat hominē, nec facit ipsam alterum: sed facit ipsum aliū, & corrumpit ipsum. Distinguit. n. ibi Philosophus triplicem uitam: Cōtemplatiuā: Politicā, & Voluptuosā, per contemplatiuā uiuit homo, ut Deus: per politicā, ut homo: per voluptuosā, ut bestia. Homo ergo uiuēs uoluptuosē & in peccatis non est homo. immo corruptus est in naturam aliam, & factus est bestia, quibus uerbis satis alludunt uerba Physicorum q̄ uirtus, & malitia nō sunt alterationes: sed uirtus est perfectio, malitia corruptio. Quia, ut diximus, homo per peccatum fit bestia. Homo. n. per uicium perdit intellectum. quia omnis malus ignorans, & efficit bestia: quia uiuit uita bestiali. Iuxta illud Psal. Homo cum in honore esset, propter intellectū, comparatus est iumentis, &c.

Sexta, & uiltima via ad hoc idem sumitur ex ipso peccato considerato secundū se. Nam peccatum, quod est malū culpæ & quodlibet aliud malum consideratū in se, non est nisi quædam priuatio boni, ut omnia scripta clamāt: propter quod malum non opponitur bono contrariē: sed potius priuatiuē: quia quodlibet cōtrariorū aliquid ponit, & dicit aliquam naturam, uel essentiā: sed malum nullam naturā, uel essentiā dicit, sed ipsā priuationem. Et modo, quo locuti fuimus supra dicit minus, quā priuationem. Alteratio ergo, quæ est de contrario in cōtrarium semper est de ente in ens, licet unū illorū entium sit perfectius alio: sed peccatum dicit motum de ente in non ens. Et ex hoc potest patere uerbum Philosophi, q̄ malitia non est alteratio, sed corruptio. Quia omnis alteratio est motus entis in ens: sed peccatum est motus entis in non ens. Ideo in se talis motus, uel talis mutatio nō debet dici alteratio, sed corruptio: immo si uolumus sequi modū loquendi Aug. non est corruptio sed adnihilatio. Est. n. peccatum aliquid ratione subiecti: quia fundatur in aliquo sed de se, cū sit ipsa priuatio, est nihil. Et ideo Augustinus exponens illud Ioan. & habetur in littera: Sine ipso factum est nihil, id est peccatum. quia, ut ait, Nihil fiunt homines, cum peccant.

Tomio 1.

1. Cor. 15.

7. Phys. 17.
2. Eth. 2.

2. Eth. 2.

1. Eth. c. 12
2. Eth. c. 6.

Vita triplex ex 5.
Eth. c. 3.

7. Phys. 17.

Psal. 48.

Græb. & i.
generabile
differunt
plusquam
genere 10.
Met. l. c. 26.

Tomo 3.
cap. 7.

Affirmatio
& negatio
in eodem
genere.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, **A** ad corruptionē sui. Verum est per se, & directē, & per intētionem: sed per accidens, & indirectē, & præter intentionem potest agere ad corruptionem sui tam corporalem, quam spiritualementem, ut infirmus comedēs, quæ uetat ars Medicinæ, agit ad corruptionem suam corporalem: licet nō intendat talem corruptionem: sed intendat in cibo aliquam delectationem. Sic & peccator agēs contra legem diuinam agit ad sui corruptionem spiritualementem: licet non intendat talem corruptionem: sed in bono commutabili intendat aliquam delectationem.

q̄ perfectiones naturales. i. ipse potentia animæ, quæ sunt perfectiones essentialis, dupliciter possunt considerari, uel quātum ad esse primum, prout uoluntas est uolūtas, & intellectus est intellectus. Et sic remanent integræ: quia pro nullo quantumcunque magno peccato, & pro quantumcunque peccatis uoluntas definit esse uoluntas. nec intellectus definit esse intellectus: sed quātum ad esse secundum: & quantum ad perfectionem aliquam, prout ordinantur ad finem, uel quantum ad habilitatem: s̄m talem ordinem sic possunt variari specie, & plusquam specie. Nam licet albū, & nigrum differant s̄m se, & sic in eodem genere: quia quodlibet dicit aliquam entitatem in genere coloris: perfectum tamen, & priuatum perfectione differunt plusquam genere. Et si ista sūt in eodem genere, hoc nō erit per prædicationē: **B** sed per reductionem. Nam licet album, & nigrū sint in eodē genere per prædicationē: quia utrumque est coloratum: coloratum tamen, & priuatum colore non sunt in genere coloris per prædicationem: quia de non colorato non prædicatur coloratum. Possunt tamen esse in eodem genere per reductionem: quia cum non possit intelligi non coloratum nisi intelligendo coloratum: oportet q̄ ad idem genus reducatur negatio cum affirmatione, & priuatio cum positione, ut potest patere per Aug. 5. de Trinita. ubi uult, q̄ genitū, uel ingnitum, uel affirmatio, & negatio sint in eodem genere. Vel si uolumus facere uim in hoc, quod dicitur integrū; Dicemus sicut diximus in quæstionibus literalibus præcedentis Distinctionis. Quod non remanserunt naturalia in homine post peccatum: sicut remanserunt in Angelo.

Ad secundum dicendum, q̄ solum est per iā dicta: quia potentia animæ quantum ad esse primum remanent eadem specie, cum uoluntas remaneat uoluntas, & intellectus intellectus: sed quantum ad esse secundum: quia ante peccatū tales potentia erāt perfectæ, & habiles. post peccatū sunt imperfectæ, & inhabiles: hoc modo consideratae tales potentia, quia affirmatio, & negatio, uel positio, & priuatio nō solum non sunt in eadem specie, sed etiam non sunt in eodem genere per prædicationem: licet sint in eodem per reductionem: tales, inquam, potentia sic consideratae non remanent propriæ, & per prædicationem in eodem genere.

Ad tertium dicendum, q̄ subiectum ad cōtraria dupliciter potest considerari: quia, uel utrumque est sibi debitum per naturam: quia materia per naturam suam est apta nata esse sub forma ignis, & sub forma aquæ, & esse sub forma calidi, & sub forma frigidi: ideo nullum istorum uidet contrariari suo subiecto, & maximè cum quodlibet istorum sit ens. Aliquando uero vnum oppositorum est aptum natum esse in subiecto secundum naturam, ut uirtus. Aliud contra naturam, ut uitium: & talū oppositorum vnum est subiecti corruptio: Aliud uero salus, & perfectio.

Ad quartum dicendum, q̄ nullum agens agit

ARTIC. III.

An sit maius peccatum, quod tollit maius bonum.

Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. I. 2. q. 18. art. 4.

TERTIO quæritur de corruptione boni, prout bonum habet esse aliquod maius, & aliquod minus: Vtrum, quod tollit maius bonum, sit maius peccatum. Et v̄, q̄ nō. Quia tunc peccatum primum esset maius, quàm secundum: quia peccatum primum semper tollit gratiam, quam non tollit secundum: sed hoc est falsum: quia potest esse secundum peccatum grauius. **C** Primo, ergo &c.

Præterea s̄m Apostolum, ad Corinth. Nunc **1. Cor. 13.** manent Fides, Spes, & Charitas: tria hæc: Maior autem horum est Charitas, & tamen odium, quod opponitur charitati non d̄ esse maius peccatum, quàm infidelitas, & desperatio. Ergo &c.

Præterea sciens, & ignorans per accidēs se uidentur habere ad peccatū: quod opponitur maiori bono, uel minori. si ergo ex hoc solum acciperetur maior, & minor grauitas peccati, quia opponitur maiori bono, uideretur, quod magis non peccaret sciens, quàm ignorans, quod est falsum. Ergo &c.

Præterea quantitas culpæ mēsurari debet s̄m **D** quantitatē pœnæ: sed uidemus aliqua peccata opposita minori bono, fuisse magis punita, etiā per Scripturam sacram, quàm peccata opposita maiori bono. Nam in Leuit. Peccatum blasphemiae punitum est simplici dilapidatione: sed Numeri: Peccatum schismatis punitum est per inusuetam mortem multorum: cum ergo blasphemia opposita sit maiori bono, quàm schisma, cū schisma punitum sit grauius, ergo &c. **Leuit. 24. Num. 26.**

IN CONTRARIUM est, q̄ secundum regulam Philosophi in Topicis simpliciter ad simpliciter, & magis ad magis, & maximè ad maximè: si ergo peccatum simpliciter loquendo opponitur bono, maius peccatum opponitur maiori bono, ergo &c. **Top. lib. 7. cap. 4.**

Præte.

Præterea hoc idem vult Philosophus Eth. ϕ A sicut bono opponitur malum: ita optimo opponitur pessimū. ut regno opponitur Tyrannides. Eandem etiam comparationē facit Philosophus in bonis in Topicis, ut si equus simpliciter est melior asino, optimus equus erit melior optimo asino. ergo &c.

Top. lib. 3. loco 39.

R E S O L V T I O .

Alterum altero grauius est peccatum : Genere : Circumstantia : & Agente .

RESPONDEO dicendū, ϕ potest iudicari peccatum grauius alio, uel ex genere, vel ex agente, vel ex circumstantia. Ex genere, quidem iudicatur ex parte actus, ut tendit in obiectum. Nam peccatum formaliter, & fm se, & ex genere iudicatur, prout magis, & minus auertit a Deo. Nam ratio in peccato principalis, & secundum se consistit in auersione. Propter quod illud est grauius, quod magis auertit. & quia magis auertit peccatum, per quod contēnitur Deus in se ipso, quā per quod contemnitur Deus in suo simili: ideo peccata contra præcepta primæ Tabulæ, quæ ordinant hominem in Deum, sunt maiora secundū se, quā peccata contra præcepta secundæ Tabulæ, quæ ordinant hominem in proximum, & in quo est similitudo Dei: quia maius bonum est Deus in seipso, contra quem peccamus agendo contra præcepta primæ Tabulæ, quā sic ut est in proximo, uel in suo simili, contra quem peccamus agendo contra præcepta secundæ Tabulæ. Rursus ipse proximus, ad quem ordinant præcepta secundæ Tabulæ, maius bonum est, ut est in seipso actualiter, contra quem agimus per homicidiū, quā sit, ut est in seipso potentialiter, cōtra quē agimus per mœchiam. Nam occidendo proximum agimus contra hominem in actu: sed mœchando agimus contra hominem in potentia: quia de filijs natis ex illicito coitu nō habetur tanta diligentia, quanta de natis ex coniugio. Et si dicatur, ϕ aliquando habetur maior. Dicemus hoc esse per accidens: quia, per se loquendo, habetur maior diligentia de filijs legitimis, quā de aliis. Tertium autē gradum peccata cōtra proximum tenent, cum peccatur contra res proximi. ut puta furtum: ita ϕ homicidium per se loquendo, & cæteris paribus, est maius, quā mœchia, & mœchia, quā furtum. Possimus etiam si uolumus de peccatis in proximum aliter distinguere: quia peccat, qui non facit bonum: sed magis peccat, qui non solum non facit bonum, sed etiā facit malum: propter quod peccatum commissionis, cæteris paribus, quod est facere proximo malum: est grauius peccato omissionis: quod est non facere bonum. Ideo facere contra: Non occides, uel mœchaberis. i. occidere, uel mœchari sūt grauiora, quā facere cōtra: Honora Parentes. Possimus autem, & tertio distinguere. Nam facere contra præceptum affirmatiuum, est committere bonum: sed contra negatiuum est committ-

Præceptorum, & peccatorū distinctio.

tere malum: de qua commissione mali possumus distinguere: quia uel peccamus opere, uel ore, uel corde. Si opere: sic sunt tria præcepta. Vnum de proximo in se: Non occides. Aliud de persona cōiuncta: Non mœchaberis, uel, ut diximus, vnū de proximo, ut est in actu: Non occides. Aliud de proximo, ut est in potentia: Non mœchaberis. Tertium est de re proximi: Non furaberis. Quantum ad peccatum oris est unum præceptum: Non falsum testimonium dices. Sed quātum ad peccatum cordis sunt duo præcepta Non concupisces personam coniunctam: Et non concupisces rē proximi tui. Quæ omnia si cōsiderentur, semper grauitas peccatorum accipitur prout malum opponitur maiori bono: quia maius bonum est proximus, ut est in se in actu, quā, ut est in potentia: & maius bonum est ipse proximus in actu, uel in potentia, quā res possessa eius: & cæteris paribus, maius est facere contra proximum opere, quā ore, & ore, quā corde. Sic ergo accipitur grauitas peccatorum ex genere operis, uel ex obiecto, in quod tendit inordinatus actus. sed ex ipso agente potest accipi, prout maius, & minus quis uoluntariē peccat. Ex ipsa autem circumstantia potest accipi magis, & minus, fm ϕ ipsa circumstantia est magis, & minus aggrauās.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, ϕ in peccatis potest accipi grauitas, uel formaliter, uel materialiter. Formaliter quidem accipitur, prout peccatum magis auertit hominem a Deo, uel magis inhabilitat hominem ad uirtutem, & gratiam: & sic secundum peccatū potest esse grauius primo. Alio modo potest accipi grauitas in peccato materialiter, & ratione subiecti, prout inuenit in subiecto aliquod bonum, quod nō inuenit aliud, & sic peccatum primum, quod tollit gratiam, est grauius secundo, quod non tollit gratiam, quia nō inuenit eam. Nam si inueniret tolleretur. Ita ergo grauitas, quam habet primum peccatum respectu aliorum, est materialiter, & per accidens.

Ad secundum dicendum ϕ infidelitas, & desperatio sunt magis contra charitatē quā odiū, sicut eradicans arborem magis agit contra eam, quā amputans ipsam. Odium ergo amputat, & tollit Charitatē: sed infidelitas, & desperatio eradicant ipsam: quia tollunt sibi radices, ex quibus iterum potest oriri Charitas. Quia si homo habet Fidem, & Spem, potest penitere, & hoc modo potest iterum redire ad Charitatem.

Ad tertium dicendum, ϕ operari scienter, & nescienter, non se habent per accidens ad peccatum: quia operans scienter hoc agit uoluntariē: sed nescienter, secundū ϕ huiusmodi, inuoluntariē. quæ sunt potissimē cōsideranda in peccato.

Ad quartum dicendum, ϕ pœnæ, quæ infliguntur a Deo in futura uita, erunt secundū maiore, & minore grauitatem peccatorū. Propter quod ibi implebitur dictū Apostoli ad Roma. Scimus enim, quoniam iudicium Dei est secundum ueritatem in eos, qui talia agunt. Sed pœna, quæ in præsentia uita infligitur, non semper respōdet grauitati

Rom. 2.

grauitati culpæ. Nā aliquando in hac uita a Deo, **A**
& ab homine propter aliquod periculum uitam
cum pro minori culpa infligitur maior pœna.

Dubitatio I. Litteralis.

QUÆRITUR PER litteram Primò quæritur
de illo verbo, quod peccatum est volun-
tas retinendi, vel consequendi, Sed
contra: Aliqua sunt peccata, in qui-
bus peccans non intendit aliquid retinere, nec
acquirere: sed solum intendit corrumpere, sicut
homicidium. Sicut etiam aliquod peccatum, in
quo homo nõ intendit sibi aliquod bonum ac-
quirere, uel retinere: quia non est concupiscētia
de bono suo: sed est tristitia de bono alterius, cui-
usmodi est inuidia. Sic etiam ira non vñ appeti-
tus esse alicuius boni sui, sed diffinitur ira, quod est
appetitus doloris in conuerso. Dicendum, quod nul-
lus aspiciens ad malum agit, quod agit. Per homi-
cidium ergo intenditur aliqua gloria, uel aliqua
excellētia debitoria inimici. Est ergo homicidiū
uoluntas acquirendi aliquam gloriā debitoriam
inimici: sed ad hanc uoluntatem, & ad hanc cō-
cupiscētiā sequitur mors, & corruptio inimi-
ci. sic etiā ira, & inuidia sunt appetitus cuiusdā
excellētiæ. Nam nullus irascitur, nec inuidet, nisi
quia videtur sibi suā excellētiā esse diminutam.
Potest enim excellētia aliqua, uel lumen aliquod
dupliciter minui, uel per potentiam maioris lu-
minis: quia maiori lumine superueniēte, minus
lumen offuscatur. Et hoc modo habet esse inui-
dia. Quia, ut dicitur in Iob: Paruulum occidit in-
uidia. Nullus enim inuidet alteri, nisi quia videt
sibi, quod sit paruulus, & videtur sibi suam excellē-
tiam esse diminutam propter bonum alterius, &
ideo dolet de bono eius. Alio modo potest dimi-
nui excellētia alicuius, uel lumen aliquod ex
diminutione eius, in quo consistit. Nam quantū
ad excellētiā dicitur aliquis diminutus, quan-
do malefactum est in ipsum, & quando vñ sibi,
quod sit paruipensus. Ideo diffinit Philosophus in
Rethoricis: Ira est motus animi propter appa-
rentem paruipensionē. In omnibus ergo his in-
tenditur consecutio alicuius boni, ex quo resul-
tat aliquod malum.

Iob 5.

2. Rhet. c. de
ira.

Dubitatio II. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de illo verbo,
quod voluntas animi, ut in superioribus dictum est
motus animi. Sed contra: Motus animi transit:
sed voluntas semper manet. Semper enim habet
homo uoluntatem, & intellectū, sed non semper
habet motum animi. Dicendum, quod voluntas po-
test accipi dupliciter, uel, ut est quædam potentia
animæ, & sic semper manet: uel, ut est actus illius
potentiæ, & est idem, quod uelle, & sic est motus
animi, & non semper manet. Consuevit enim
homo dicere, quādo uult aliquid: Hæc est volun-
tas mea. i. ego uolo. ubi non stat voluntas pro po-
tentia: sed pro actu, & pro motu uoluntatis.

Dubitatio III. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de hoc quod
in littera dicitur, quod peccatū est præuaticatio
legis diuinæ. Contra. Præuaticatio uidetur im-
portare actum. sed peccatum non semper con-
sistit in actu, uel in commissione. Dicendum,
quod præuaticatio debet sumi largè pro omni eo,
quod fit contra legem. Nam non solum facit cō-
tra legem, si quis furatur peccans committendo:
sed etiam non honorans parentes peccans om-
mittendo, uel si volumus, possumus soluere, ut
supra soluebatur, quod Ambrosius diffinit peccatū
per duo: per transgressionem, & inobediētiā.
Propter quod transgressio potest referri speciali-
ter ad peccatum commissionis, quod fit contra
præcepta negatiua. Inobediētia uero ad pecca-
tum omissionis, quod fit contra præcepta af-
firmatiua. Largè tamen utrunque potest sumi
pro utroque.

Dubitatio IIII. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de illo verbo,
quod nõ cōsisteret peccatū, si interdictio nõ fuisset.
Contra: Multa sunt mala de se: non autem sunt
mala, quia prohibita. ergo si nunquā fuisset ali-
qua prohibitio, uel aliqua interdictio, adhuc es-
set peccatum. Dicendum, quod si non esset interdi-
ctio, uel prohibitio nullum esset peccatū. Nā pri-
mo non esset peccatum aliquod, quia prohibitū.
Rursus nullū esset peccatū, quod esset de se ma-
lum quia omne tale peccatū prohibet ratio, quæ
est in homine. Sed dices: Homo aliquando malè
agit, quia ignorat: tale ergo peccatū nõ prohibet
sibi ratio, cum peccet per ignorātiā. Dicendū,
quod si ignorantia non est affectata, nec ex negligē-
tia, uel si homo adhibuit totam diligentiam, quam
potuit, si hoc modo malè faciat per ignorantiam
non est sibi peccatum: sed si negligat, & nolit in-
telligere, ut benè agat, & ut prohibeat sibi pecca-
tum per rationē cognoscētem illud, peccat. Sed
tale peccatum ad prohibitionem reducitur, uel
quia fecit contra prohibitionē, uel quia noluit
intelligere prohibitionem: sed oportet, quod prohi-
bitio accipiatur largè: quia ratio non solum prohi-
bet non committere mala: sed etiam prohibet
non omittere bona, uel non solum non facere
mala, sed non omittere bona.

Omne pec-
catū est pro-
hibitū aut si
lege scriptū,
aut gratiæ,
aut naturæ.

Dubitatio V. Litteralis.

Uterius fortè dubitaret aliquis de eo, quod
in littera dicitur, quod non consistente peccato, etiā
uirtus fortasse non esset. Contra: Quia uirtus a
malitia non dependet, sicut nec bonum a malo.
Dicendum, quod in Sacra Scriptura aliquid dicitur
fieri, & esse, cum innotescit. ergo ignotū secundū
Scripturam Sacram dicitur nõ esse: & quia unū
oppositum cognoscitur per aliud: ideo si non
esset malitia, uideretur, quod esset uirtus ignota:

nam

nam ex hoc laudamus bonos, & virtuosos: quia videmus multos malos, & vitiosos. Nam secundū Aug. ideo permittitur malus viuere, vel vt corrigatur, vel vt per ipsum bonus exerceatur, & laudetur, & commendetur. Vel possumus dicere, q̄ opposita sunt apta fieri circa idem. Si ergo non esset malitia .i. si non esset dare subiectum susceptiuum malitiæ, non esset virtus .i. non esset dare subiectum susceptiuum virtutis. nam virtus opposita vitio non habet esse, nisi in subiecto ex natura sua susceptiua malitiæ.

Dubitatio VI. Litteralis.

VLTERIVS fortè dubitaret aliquis de illo verbo: Quo circa diuersitates, &c. quomodo ex diuersitate verborum Aug. istæ tres opiniones sunt exortæ. Quarum prima est, q̄ peccatū est solum in actu interiori. Secunda est, q̄ in actu interiori, & exteriori. Tertia, q̄ in neutro consistit: quia omnis actus in quantum actus bonus est, & si est malus, hoc est ratione deordinationis, & priuationis; Dicendū, q̄ omnes tres præfatæ opiniones ex diffinitionibus datis ab Aug. potuerunt originē sumere. Nam prima opinio, q̄ peccatum consistit in sola voluntate .i. in solo actu interiori, potuit sumere occasionē, vel originē à secunda diffinitione data ab Aug. vbi peccatū per solam voluntatē diffinitur. cum dicitur, q̄ est voluntas retinendi, &c. Secunda verò opinio potuit sumere originē à prima diffinitione, vbi describitur peccatū non solum per actum interiorem, sed per exteriorē: videlicet, q̄ est factum, vel dictū, vel concupitum, &c. Secunda autem opinio potuit sumere originē ex vtraq; diffinitione. Considerauit. n. q̄ in vtraq; diffinitione esset formale. nā in prima diffinitione tanquam quid formale ponitur deordinatio à lege Dei. In secunda deordinatio à iustitia. Et ex hoc fortè moti tertij dixerunt peccatū non consistere in actu: sed in quadam deordinatione, & priuatione. Primi ergo loquuntur de peccato materialiter, quantum ad suum esse principale, quod est actus voluntatis. Secundi loquuntur de peccato materialiter, quantum ad suū esse principale, & concomitatiū: quia principaliter consistit in actu voluntatis interiori: concomitatiuè verò potest consistere in actu exteriori.

Dubitatio VII. Litteralis.

VLTERIVS autem dubitaret aliquis de hoc, q̄ dicitur, quod nihil fit casu in mundo. Contra: Agētia naturalia possunt deficere. Propter quod, licet, vt in pluribus, consequantur effectum intentū: in paucioribus tamen contingunt aliqua præter intentionē, vel præter præuisionem, & in talibus habet esse casus in agētibus naturalibus, vel fortuna in agētibus à proposito, vt patet ex Phys. Dicendū, q̄ aliquid potest fieri casu respectu aliquorum agentiu, q̄ non est casu respectu superioris agentis: vt si dominus habeat duos seruos, & vnū mittat ad partem vnā, & alium ad aliam: si vnusquisq; istorum ignorat missionem alterius, si

Augustini dictum.

1. Phys.

A sibi inuicem obuiabunt, hoc erit à casu respectu eorum: sed non erit à casu respectu superioris domini: quia bene præsciebat eos sibi inuicem obuiare debere. Sic & in proposito respectu particularium agentium, siue naturaliu, siue à proposito multa possunt euenire casualia, & fortuita præter intentionem eorum: sed respectu diuinæ prouidentia nihil est casuale, nihil improuifum. Nam si duo passeris affe ueneunt, vnus illorum non cadit in terram sine patre nostro. i. sine prouidentia Dei patris nostri.

Dubitatio VIII. Litteralis.

VLTERIVS autem dubitatur de eo, quod dicitur, quod huiusmodi dictionibus aliquid ponitur, quomodo hoc sit intelligendum; Dicendum, q̄, vt patet ex habitis, videtur fuisse opinio Magistri, q̄ in omisione, quæ consistit in non facere, substernatur aliquod facere, vt si deberet ire ad Ecclesiam, aliquid facit, vel fecit exterioris, quare non vadit, vel aliquid facit interioris: quia contemnit ire, vel vult non ire, q̄ si intelligatur, q̄ isti nō facere est subtractum: aliquid facere, quantum ad intellectum; Vera est locutio: quia non possumus intelligere non facere, nisi intelligendo facere: sed si volumus intelligere istud facere, nō quantum ad intellectum tantum, sed quantum ad actū realem, siue exteriorē: quia contemnit, & vult non ire ad Ecclesiam, siue quantum ad exteriorē in præterito: quia nimis vigilauit: vel in præsentis: quia placet sibi magis ludere, vel alia negociari, quam ire ad Ecclesiam. Vera est opinio, vt in pluribus: sed non oportet, q̄ sit vera, vt semper, sicut est superius declaratum. Dictū ergo Magistri referendum est ad modum, secundū quem est verū. Vel possumus dicere, q̄ ille idem Magister, qui fecit Sententias, glossauit epistolas, & in Glo. ad Rom. dicitur, q̄ largè loquendo de facere ipsum non facere bonū, est facere malum, secundū quē modum loquendi, peccatum omisionis semper consistit in aliquo actu, loquendo largè de actu.

Rom. 7.

Dubitatio IX. Litteralis.

VLTERIVS autem dubitatur de eo, quod dicitur: Potest autē quæri, vnde procedat ista obiectio; Dicendum, quod in peccato duo sunt: actus, & malitia. Si ergo peccatum corruptio est boni, hoc erit, vel in quantum actus, vel in quantum corruptio. In quantum actus non, quia secundum, quod huiusmodi est quid ens, & quid bonum. Si dicatur, quod in quantum corruptio, quæ se magis tenet cum malitia, quam cū substantia, actus, in quantum huiusmodi, videtur esse pœna, & videtur esse à Deo: ergo peccatum in quantum peccatum, est pœna, & est à Deo: quod Magister soluens ait, q̄ corruptio, quæ fit per peccatum, si sumatur actiue, sic est peccatum: si passiuè, sic est pœna. Sed de hoc quomodo peccatum habeat rationē pœnæ in sequenti Distinctione latius ostendetur. Sequitur Dist. 36.

DIST.

Aegid. super ij. Sent.

Y y

De Peccato, ut ad pœnam, &
ad alia comparatur.

SCIENDVM EST
TAMEN.] Quia
Magister in Dis-
tinctione præcedenti
tractans de qui-
ditate peccati,
& dans multas
descriptiones de
peccato, compa-
rauit peccatū ad
duo: Primo ad
actum. Secundo
ad pœnam. Ideo in hac Dist. 36. & in seq. 37. vt pa-
tet per habita, specialiter exequitur de compara-
tione. Prima, prout peccatū comparatur ad actū,
& hoc in Dist. seq. ibi: [Sunt autem & alij.] Prima
pars, quæ est præsentis Dist. & Læctionis diuiditur
in duas partes: quia primo ostendit per multa dic-
ta Sanctorū, quod vnum, & idē potest esse peccatū,
& pœna peccati. Secundo inquit, quomodo hoc
esse possit, ibi: [Et ideo merito.] Circa quod tria
facit: quia Primo ostēdit, quod idē potest esse pecca-
tū, & pœna, ratione annexi. Secundo ostendit, quod po-
test esse hoc idē ratione peccati ipsius. Tertio re-
mouet quandā dubitationem ortā ex dictis Aug.
& Hiero. Secūda ibi: [In nullo tamen præiudiciū.]
Tertia ibi: [Illud autem diligenter.] Propter pri-
mū sciendū, quod annexū peccati, quod se potest ha-
bere, vt pœna, est duplex: boni corruptio, & ad ma-
lū inclinatio. Ideo tria facit: quia primo ostendit,
quod peccatū potest esse pœna peccati ratione anne-
xi. ratione corruptionis boni. Secundo ostendit,
quod potest esse peccatū pœna peccati ratione alte-
rius annexi, inclinationis ad malū, vt dicatur pec-
cata esse pœna: nō quia tormenta, sed quia vitiorū
incrementa. Tertio excludit quandā obiectionē
circa præmissa. Secūda ibi: [Et licet.] Tertia ibi:
[Sed cum ait.] Sequitur illa pars: [In nullo tamen
præiudiciū.] in qua declarat, quod peccatū non so-
lum ratione annexi, sed etiā sub ratione, qua pec-
catū potest esse pœna peccati, & in hoc nullum fit
præiudiciū veritati. Circa quod tria facit: quia pri-
mo facit, quod dictū est. Secundo declarat de pec-
catis, generaliter discurrendo per diuersa genera
peccatorū, quomodo peccatū, secundū quod huius-
modi, potest esse pœna peccati. Tertio ostēdit de qui-
busdā peccatis specialiter, quod habet rationē pœnæ:
vt inuidia, & ira. Secūda ibi: [Quod autem quoddā.]
Tertia ibi: [Præterea nullatenus.] Tūc sequitur il-
la pars ibi: [Illud autem diligenter.] in qua remouet
quandā dubitationē ortā ex dictis Aug. & Hiero.
Circa quod tria facit: quia ostēdit esse cōtrarieta-
tem quandā inter dicta Aug. & Hiero. Secundo
soluit cōtrarietatem illam. Tertio epilogat circa
determinata. Secūda ibi: [Ad quod dici potest.]
Tertia ibi: [Satis diligenter.] & in hoc terminetur
sententia præsentis Distinctionis, & Læctionis.

De Peccato, ut comparatur ad
pœnam.

IRCA istam Distinctionem quærun-
tur duo principaliter: Primo
de peccato, vt cōparatur ad
pœnā. Secundo de peccato, vt
cōparatur ad alia. Circa pri-
mum quæruntur tria: Nam
Primo quæritur de peccato,
siue de culpa, vt comparatur ad pœnam: Vtrū ma-
lum sufficienter diuidatur per culpam, & pœnam.
Secundo quæritur de culpa, siue de peccato, vt cō-
paratur ad pœnam: Vtrum peccatū possit esse pœ-
na peccati. Tertio quæritur circa hoc: Vtrū pas-
sio possit habere rationem peccati, vel culpæ.

ARTIC. I.

An malum sufficiēter in culpam,
& pœnam diuidatur.
Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 1. p. q. 84. art. 5. Et 2. sent. d. 35. q. 1. art. 1. Et de Malo
quæst. 2. art. 4. Tho. Arg. dist. 36. art. 3. Duran. dist. 35. q. 1.
Capr. dist. 36. quæst. 1.

PRIMUM sic proceditur:
Videtur, quod Malum non sufficiē-
ter diuidatur per culpam, & pœ-
nam: quia Malum nihil est a-
liud, nisi defectus boni. Sed in
creaturis insensibilibus potest esse
defectus alicuius boni, in quibus non potest esse,
nec culpa, nec pœna, cū sint insensibilia: ergo &c.

Præterea in illis, quæ non habent dominium
sui actus, non potest esse culpa: quia nihil est cul-
pa, nisi sit voluntaria, & per consequens nec pœ-
na: quia pœna debet respondere culpæ: ergo &c.

Præterea secundum Augustinum in de Ciuitate Dei, Malum ideo dicitur, quia nocet: sed omne,
quod nocet, est pœna: ergo omne malum est
pœna. sed cum totum non debeat diuidi contra
partem: ergo malum pœnæ non debet diuidi con-
tra culpam.

Præterea, si dicatur, vt videtur Magister dice-
re, quod aliter nocet pœna, aliter culpa: quia culpa
hoc facit actiue, & pœna passiuè. Contra: Passio
est effectus actionis, qui eunque ergo infert ali-
quam pœnam actiue, peccat, & est culpabilis.
quod est hæreticum: quia tunc iudex iustè con-
demnans latronem, culpam committeret, quod
est falsum.

IN CONTRARIUM est August. 1. de li-
bero arbitrio, circa principium, qui vult, quod omne
malum nostrū, vel est malum, quod facimus,
& hoc est malum culpæ: vel malum, quod patimur,
& hoc est malum pœnæ.

Præterea

Præterea culpa, & pœna non possunt proprie esse, nisi in creaturis rationalibus: sed omnia mala talium creaturarum sufficiēter diuiduntur per culpam, & pœnam: ergo &c.

R E S O L V T I O.

Malum, Peccatum, & Culpa, vt magis, minus h commune se habent. Malum autem sufficiēter in pœnam, & culpam diuiditur. sed de malo, quod esse habet in rationali tantum creatura, hic habetur sermo.

R E S P O N D E O dicendum, q̄ hęc tria: Malū Peccatum, & Culpa, se habent per ordinem, & vnum est in plus, quā aliud. Est. n. malū in plus, quā peccatum, & peccatū in plus, quā culpa. Et vnum istorum addit super aliud: quia peccatū addit super malum, & culpa super peccatū. Nam malū nihil est aliud, nisi priuatio boni, vt pluries per Doctores, & Sanctos ostensum est. Quodcunq; ergo sit illud bonum, & maxime si sit bonū debitū in esse, priuatio illius boni dicitur malū. Siue ergo illud bonum sit forma .i. perfectio prima, siue sit perfectio secūda, cuiusmodi est operatio, accipiēdo etiam largē formā, prout etiam se extendit ad formā accidentalem, secundū quem modum dicimus, q̄ scientia est perfectio prima: quia se habet vt formā, & vt perfectio habitualis ipsius intellectus: & cōsiderare est perfectio secūda, quia est actus ipsius scientiæ. Qualitercūq; ergo accipiatur defectus, siue respectū perfectionis primæ, vt cum quis deficit in sciētia, quam debet habere, siue respectū perfectionis secūdæ, vt cum quis deficiat à consideratione alicuius, quādo debet considerare de illo, vtrunque debet dici malum. Sed tamen peccatum non dicit quemcunq; defectum: sed dicit defectum in ipso actu, vel in ipsa operatione, per quam res est apta nata acquirere finem suum. ideo Philosophus in 2. Physicorum, ostendit, q̄ in omnibus agentibus propter finē, & maxime hic inferius, vbi agentia propter finem, aliquando deficiunt à fine, contingit esse peccatum. Addit ergo peccatū supra malum operationē deordinatā à fine propter finem, cum progreditur ab eis operatio deordinata à fine, dicitur ibi esse peccatū. Et quia operari propter finē habet esse in naturalibus, artificialibus, & moralibus; ideo in omnibus his contingit esse peccatum. Nā monstrā sunt peccata in naturalibus, vt patet in Phys. Agit. n. natura propter finem, & intendit facere tale corpus, quale requirit anima; quia, vt ait Commen. membra Leonis, & mēbra Cerui non differunt, nisi quia animæ differunt. Et Philosophus fabulas Pythagoricorū asserantium quālibet animam ingredi quodlibet corpus, assimilat dicentibus artem vnam ingredi organa alterius, vt puta, quod ars carpentaria subintraret fistulas musicales. Sicut ergo quālibet ars requirit sua organa; sic quēlibet anima requirit sua mēbra tanquā propria organa. Hoc ergo intendit natura in omnibus corporalibus animalium, facere talia corpora cum talibus membris, qualia

requirunt animæ illorum animalium, vt ibi nihil sit superfluum, neq; minus. Si ergo sit ibi aliquid diminutū, vt quod quis nascatur sine manu, vel sine pede, vel si sit ibi aliquid superflū, vt quod aliquis nascatur cum manu, vel pede habente sex digitos; erit monstrum, & dicitur esse peccatum in naturalibus: quia natura in tali operatione deficit à fine intēto: quia in corporibus animalium intendebat nihil facere superfluum, neq; minus. Sic etiam in artificialibus, vt ait Philosophus, contingunt esse peccata, vt puta in arte Grammaticæ, & in arte Medicinæ, & in alijs artibus: quia scripsit non rectē Grammaticus, & potauit non rectē Medicus. In moralibus autem contingunt esse peccata, cum quis per actum suum, vel per operationem suam deficit à suo fine, siue ab ipso Deo, in quem adiutus per diuinum auxilium debet tendere. Est ergo peccatum non quilibet defectus, sed defectus in operatione deordinata à fine. Addit ergo peccatum supra malum specialem defectum, qui est in operatione deordinata à fine: sic & culpa addit supra peccatum esse voluntarium: quia non omne peccatum est culpa, nec omnis deordinatio à fine est voluntaria. In agētibus. n. à natura sunt tales deordinationes à fine: sed quia non sunt voluntaria, licet mereantur nomen peccati, non merentur tamen nomen culpæ. Sic ergo possumus distinguere inter peccatum, & culpā; communiter tamen loquendo, vnum sumitur pro alio. Nam Augustinus in pluribus locis de ratione peccati dicit esse voluntarium, vt patet in de vera Religione, vbi ait, quod si non est voluntarium, non est peccatum. sed ibi pro eodem accipit peccatum, & culpam.

Cum ergo quæritur: Vtrum malum sufficiēter datum diuidatur per culpam, & pœnam; patet, quod culpa debet esse voluntaria: quæstio proposita non habet locum de malo, vt habet esse in rebus naturalibus, in quibus non potest esse culpa: sed solum in creatura rationali agente per voluntatem arbitrij, quæ voluntariē potest se à Deo auertere, & hoc modo culpam contrahere. Si ergo de creatura rationali sit quæstio: dicemus, quod malum creaturæ rationalis sufficiēter diuiditur per culpam, & pœnam. Nam omne tale malum, vt malum, vel est voluntarium, & tunc est culpa: vel est inuoluntarium, vel saltem non voluntarium, & tunc est pœna. & quia affirmatio, & negatio sufficiēter diuidunt quodcunq; ideo malum culpæ, quod est voluntarium, & malum pœnæ, quod est non voluntarium, sufficiēter diuidunt malum creaturæ rationalis habentis dominium suorum actuum, & agentis per arbitrium voluntatis.

Diximus autem supra, quod pœna, vel est inuoluntaria, vel est saltem non voluntaria. Quoties ideo dictum est, quod duplex est pœna: sensus, & damni: pœna sensus semper est inuoluntaria, & semper ei displicet: quia aliter non esset pœna sensus, & non sentiretur: sed pœna damni cuiusmodi est pœna decedentium in solo originali, nec est voluntaria, nec inuoluntaria: nec est placens, nec displicens: quia secundum quod huiusmodi Aegid. super ij. Sent. Y y 2 modi

Peccatum, Malū, & Culpa se habent vt magis, & minus commune.

Peccatum supra malū qd addat. Culpa qd addat supra peccatum.

2. Phys. tex. com. 82.

Peccatum addit supra malum.

2. Phys. tex. com. 82.

Idem non raro.

Duplex pœna.

11. Metaph.
12. c. 11.

modi, nec est cum gaudio, cui semper annectitur complacentia: nec est cum dolore, cui semper annectitur displicentia, ut supra declarabatur, cum agebatur de pena peccati originalis, quã habent paruuli sine omni dolore. Non ergo dici potest, quod illa pena sit displicens, vel sit inuoluntaria: sed potest dici negatiua tantum, quod non est voluntaria. Rursus dictum est, quod si malum, secundum quod huiusmodi est voluntarium, tunc habet rationem culpæ: sed oportet loqui de voluntario respectu finis, sicut loquimur de cognitione. Nam aliqua tendunt in finem per cognitionem, quæ est in ipsis, ut rationalia. Aliqua verò tendunt in finem per cognitionem, quæ est in alio, ut sagitta tendit in signum, non per cognitionem, quæ est in sagittante: sic & tota natura tendit in finem, non per cognitionem, quæ sit in ipsa, sed per eam, quæ est in intelligentijs. & ideo ait Commen. in 1. 1. quod natura non intendit, nisi rememorata à superioribus causis, quæ sunt intelligentiæ, quæ omnia sunt sub vna arte principali, quæ est ipsius Dei. & sicut aliqua tendunt in finem per cognitionem, quæ est in ipsis. Aliqua per cognitionem, quæ est in alio, ut naturalia: sic aliqua deuiant à fine, & auersa sunt à Deo per voluntatem, quæ est in ipsis, & huiusmodi est culpa actualis. Aliqua verò per voluntatem, quæ est in alio, & huiusmodi est culpa originalis, quæ principaliter dicitur voluntaria per voluntatem, quæ fuit in primo Parente. & ideo talis culpa dicitur naturalis: quia per voluntatem primi Parentis fuit infecta natura, per quam sic infectam contrahimus peccatum originale. Vel dicitur talis culpa naturalis: quia sicut non potest aliquid tendere in finem, nisi per cognitionem: tamē non oportet, quod ista cognitio sit in seipso, sed potest esse in alio; sic, cum culpa debeat esse voluntaria, non oportet, quod sit voluntaria per voluntatem, quæ est in ipso, sed per voluntatem, quæ est in alio. Poterit ergo dici talis culpa naturalis: quia sicut naturalia tendunt in finem per cognitionem, quæ est in alio, sic culpa originalis est auersio à fine per voluntatem, quæ est in alio. Erit ergo hæc similitudo culpæ originalis, & motus naturalis secundum voluntatem in alio, & cognitionem in alio, ut ex hac similitudine culpa originalis dici valeat naturalis. Aduertendum tamen, quod non negamus, quin culpa originalis possit dici aliter voluntaria, quam per voluntatem primi Parentis, sed quia per voluntatem primi Parentis dicitur principaliter voluntaria, quam alijs modis, ut potest patere ex his, quæ diximus, cum tractauimus de peccato originali.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod non omnis defectus habet rationem mali: sed defectus perfectionis nature inesse, vel defectus perfectionis, quam res non habet, ut eam tenetur habere, nec etiam talis defectus, prout malum diuiditur per culpam, & penam, accipiendus est in omnibus rebus: sed solum in illis, in quibus potest esse culpa, cuiusmodi sunt habentia dominium suorum actuum, & agentia per libertatem arbitrij.

Et per hoc patet solutio ad secundum: quia culpa, & pena non sunt defectus mali absolute

A sumpti: sed mali secundum, quod est in agentibus à proposito.

Ad tertium dicendum, quod nocere, & corrumpere potest intelligi dupliciter, vel formaliter, vel effectiue. Formaliter quidem sic nocet, & corrumpit ipsa corruptio, vel ipsum nocumentum: sed effectiue sic nocet, & corrumpit illud, quod causat ipsum nocumentum, vel ipsam corruptionem. Primo modo, secundum Magistrum, malum sumitur passiuè, & habet rationem pene. Secundo modo sumitur actiue, & habet rationem culpæ, ut patuit in littera præcedentis Distinctionis. Vel possumus dicere non esse inconueniens omne peccatum habere rationem pene, & omne peccatum esse quandam penam: sed non sub eadem ratione dicitur esse peccatum, & pena, ut in sequenti quæstione patebit.

B Ad quartum dicendum, quod pena est quædam corruptio inducta ab aliquo agente, & culpa est quoddam actiuum, & quoddam effectiuum corruptionis: sed non oportet, ut communiter dicitur, quod omne effectiuum corruptionis sit culpa. Propter quod non oportet, quod iudex iudicans æquum, ut inferens alij corruptionem, & penam, quod ipse peccet, vel culpam committat.

ARTIC. II.

An peccatum possit esse pena peccati.

C) *Conclusio est affirmatiua.*

D. Th. 1. 2. q. 87. art. 2. Et 2. sentent. d. 36. q. 1. art. 3. D. Bon. d. 36. art. 1. q. 1. Scot. dist. 36. quæst. 1. Duran. dist. 36. q. 2. Ant. Andr. d. 36. q. 2. Biel d. 36. q. 1.

SECUNDO queritur: Vtrum peccatum possit esse pena peccati. Et videtur, quod non: quia omnis pena est ordinata, & est à Deo: peccatum autem est quid inordinatum, & non est à Deo: ergo &c.

Præterea causa, & effectus non incidunt in idem, sed peccatum est causa pene: ergo non est pena.

Præterea pena ordinatur contra peccatum, & contra culpam, & est quædam medicina ipsius culpæ, ut potest patere per Philos. in 2. Ethic. Peccatum ergo cum non sit medicina alterius peccati, non potest esse pena peccati. 2. Eth. 3.

Præterea, si punitur vnum peccatum per aliud: vel quod idem est, si vnum peccatum est pena alterius, aut hoc competit omni peccato, & tunc semper post peccatum esset peccatum, & iretur in peccatis in infinitum. Si autem non competit omni peccato, sed vltimum peccatum non punitur alio peccato, sed pena inferni. Contra: Potest enim contingere, quod vltimum peccatum sit grauius omnibus alijs: quo posito, grauius peccatum minus punitur, quod est inconueniens: ergo &c.

Præterea omnis pena est contra voluntatem, omne peccatum est voluntarium: & quia est voluntarium, non potest esse contra voluntatem, peccatum non potest habere rationem pene.

Apoc. vii. IN CONTRARIUM est, quod habetur Apoc. q̄ qui in sordibus est, sordescat adhuc: & qui iustus est, &c. ergo ex peccato, & ex sorde meretur, quis ulterius sordescere; sic secunda sordes est pœna primæ sordis.

Præterea auerti à tâto bono, sicut est Deus, & perdere tantum bonum, summa est pœna. sed hoc facit peccatum: ergo &c.

R E S O L V T I O.

Peccatum est pœna peccati. Deum enim tollit: gratiam aufert: naturam corrumpit, & inhabilem reddit, & in peccatum labi facit. Est autem peccati causa, non quantum ad id, quod essentialiter est, sed quantum ad illud, quod peccato est annexum.

R E S P O N D E O dicendum, q̄ peccatum est pœna peccati: quod declarare possumus septē modis: tribus modis ex parte auersionis, & quatuor ex parte conuersionis. Habet. n. peccatū rationē pœnæ ex parte auersionis tripliciter: quia Primo tollit nobis tantum bonum, sicut est Deus. Secundo, quia corrūpit gratiam. Tertio, quia corrūpit gratiam, & inhabilitat naturam: quia quanto homo magis peccat, & plura peccata cōmittit; tanto semper natura est magis inhabilis ad recuperandum tantum bonum, quod perdidit, quod est gratia: & quia omnia ista habent rationē pœnæ; ideo omne peccatum, & potissimē si sit mortale, habet rationē pœnæ. Ex parte etiā conuersionis, peccatum habet rationem pœnæ quadrupliciter: Primo, quia ipsa pœna inflicta per peccatū, facit hominē labi in peccatū, vt hoc modo verificetur, q̄ peccatū est pœna peccati: quia ipsa pœna peccati est peccatū causaliter: quia causat aliud peccatū. quod autem sic sit, patet. Nā remouens circum à dolio est causa effusionis vini: quia circum continebat doliū, & erat causa continentia vini. sic quia peccatū tollit gratiam, quæ continet animā, ne labatur in peccatū, ibi subtractio gratiæ, quæ fit per peccatum, & quæ est pœna peccati, est causa sequentis peccati. Subtractio gratiæ ergo, quæ est pœna peccati est peccatū causaliter: quia causat illud sequens peccatū. Secundo peccatum habet rationē pœnæ ex parte conuersionis, saltem quantum ad aliqua peccata, vt ira, & inuidia, quæ in seipsis habent quandā pœnā. Tertio ex parte conuersionis peccatū habet rationem pœnæ, quātum ad ipsum actū propter laborem annexum, Nā ad consequendū aliquid, quod est malum, & peccatum; ita laborant aliqui, q̄ etiā pro bono aliquo, non sic laborarent. Ideo in persona peccatorum dicitur Sapient. Laxati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles. Quarto peccatum habet rationem pœnæ ratione actus, non solūm propter laborem, quem habet annexum talis actus, sed etiā propter deformitatem. Ipsa enim deformitas actus peccati: quia talis actus est contra rationem: homini, qui est animal rationale, quandā pœnam infert. Nam sicut delectatio oritur ex coniunctione conuenientis cum

conuenientij; ita confurgit dolor ex coniunctione inconuenientis cum inconuenienti. Et quia peccatum est contra rationem, & non conuenit: sed discordat à ratione, homo habēs in se rationem, cum committit peccatum, oportet, quod sit ibi coniunctio rationis cum eo, quod est contra rationem, quod sine pœna esse non potest. Sed omnes hi septem modi vidētur dicere peccatum habere rationem pœnæ, non quantum ad id, quod essentialiter est peccatum, sed quantum ad aliquid annexum peccato. Nam amissio tanti boni, sicut est Deus, & amissio gratiæ, & inhabilitas naturæ sunt quædam annexa ipsi peccato; sic pœna, quæ est in ira, vel in inuidia, & quod homo labatur in aliud peccatum: & labor, & deformitas, quæ sunt in ipso actu peccati, videntur esse quædam annexa peccato. Sed Magister in littera vult, quod nulum fiat præiudicium veritati, si quis dicat ipsa eadem, quæ sunt peccata essentialiter, esse pœnas, & punitiones peccatorum. Vult enim Magister in littera, q̄ tripliciter peccatum habeat rationem pœnæ: Primo ratione annexi ex parte auersionis: quia peccatum ex eo, quod auertit à Deo, habet tres pœnas annexas, quæ tactæ sunt supra, & quas tangit satis Magister in littera: quia tollit à nobis Deum, subtrahit gratiam, corrūpit, & inhabilitat naturam; sic etiam ex parte conuersionis habet multa annexa, quæ habent rationem pœnæ, vt est per habita declaratum. sed præter hæc annexa ipsum etiam peccatum, vt est quid essentialiter, habet rationem pœnæ.

Dicemus ergo cum Magistro, q̄ peccatū sumptum essentialiter habet rationem pœnæ; non obstante, q̄ pœnæ, si iustæ sunt, à Deo sint, & peccata à Deo non sint: & non obstante, quod peccata, vt peccata, pœnæ non sunt, quæ omnia habentur à Magistro in littera. Sed quomodo esse possit, quod peccatum essentialiter sit pœna: & vt est pœna, sit à Deo: & vt est peccatum non sit à Deo. Et rursus, quomodo esse possit, q̄ peccatum essentialiter sit pœna, & quod peccatum, vt peccatum non sit pœna. Vt hæc omnia declarantur, dicemus cum Philosopho in 3. Ethico, quod non omnes actiones sunt simpliciter voluntariæ: sed quædam coactæ sunt participantes aliquid de inuoluntario, sicut est projicere merces in mari, vt saluetur corpus. Hæc enim actio habet aliquid de inuoluntario, sed plus habet de voluntario. Nam ipsemet homo accipit bona sua, & projicit ea in mari. Certum est enim, quod illam actionem vult, & non vult: sed magis est ibi de velle, quàm de nolle, cum ipsemet hoc faciat. Si enim plus esset ibi de nolle, quàm de velle, nunquam ipsemet faceret. Et sicut existens in mari projicit sua bona, vt saluetur corpus, in quo simul concurrunt velle, & nolle: sed plus est ibi de velle, quàm de nolle: quia aliter ipsemet non faceret. sic, cum homo peccat, plus est ibi de velle, quàm de nolle: quia aliter non peccaret, & vt est ibi velle, peccatum habet rationem culpæ: & vt est ibi nolle, habet rationē pœnæ. Hoc ergo modo omnia verificari possunt, videlicet, q̄ peccatū essentialiter habet rationē pœnæ: quia illud idem, quod est

Actio, & passio idem essentialiter .i. realiter: in se-
cus, Doctor non posset saluari, qui tenet prædicamenta di-
stincta essentialiter.

Tomo 1.

peccatum, & quod est volitum, est etiã non volitum, & vt est volitum est peccatum, & vt est non volitum est pœna: & quia eadem res est volita, & non volita: eadem res est peccatum, vt est volita: & pœna, vt non volita. Sicut ergo idem essentialiter est actio, & passio: sed vt est actio, est ab agente: vt passio à patiente, & quamuis idem essentialiter sit actio, & passio; tamen, vt est actio, nõ est passio, nec è conuerso; sic idem essentialiter est peccatum, & pœna: sed vt est peccatum non est pœna, nec è conuerso. Multum ergo est ad propositum exemplum positum de eiectione mercium in mari. Nam eadem proiectione est volita propter consequendam salutem corporis, & non volita propter damnum, quod ibi cõsistit; sic idem peccatum est volitum propter delectationem aliquã consequendam, & non volitum propter damnum, quod inde habetur. Et vt est volitum est peccatum, vt non volitum pœna. Et quia, vt est volitum, non est nolitum; ideo vt est peccatum non est pœna, nec è conuerso; sic etiã vt est pœna, est à Deo. Iustè enim vult Deus, quod peccator habens inordinatum animum: vt ex hoc ipso pœnam habeat. ideo dicitur 1. Confes. Iusisti enim Domine, & sic est, vt pœna sua sibi esset omnis inordinatus animus.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod omnis pœna ordinata est à Deo. & peccatum est pœna, & vt est pœna, est à Deo: & vt peccatum, non est à Deo, vt est per habita manifestum.

Ad secundum dicendum, quod causa, & effectus in diuersis generibus causarum incidunt in idem: quia potio est causa sanitatis in genere cause efficietis, & sanitas potiois in genere cause finalis. In eodem etiam genere causarum possunt causa, & effectus incidere in idem, non numero, sed specie: vt ignis factus ab igne generat, & facit alium ignem: vel causa, & effectus possunt incidere in idem realiter, & essentialiter: sed non in idem secundum rationem. Nam actio, & passio sunt idem realiter, & essentialiter: sicut eadem est via, qua itur Athenis Thebas, & è conuerso; & tamè passio est effectus actionis, quæ omnia aptari possunt ad peccatum, & ad penam, si diligenter considerentur.

Ad tertium dicendum, quod pœna est medicina culpæ: sed hæc medicina aliquando est sui ipsius: quia ipsemet peccator cõuertitur propter malum, quod ipse consequitur ex peccato. Aliquando est medicina alterius: quia suspeditur latro, vt alij timeat. Aliquando pœna non habet rationem medicine, sed solum rationem iustitiæ. Cum ergo arguitur, quod peccatum non habet rationem medicine: Verum est, vt peccatum, sed vt peccatum est pœna, potest habere rationem medicine: & etiã, vt propter peccatum inferitur pœna, potest etiam habere rationem medicine. sed non omne peccatum est sic medicinale: quia, quod est per accidens, non oportet, quod sit vniuersaliter.

Ad quartum dicendum, quod si vltimum peccatum minus punitur, quàm aliud, hoc est per accidens: sicut, quod primum peccatum maius damnum inferat, quàm aliud, hoc est per accidens. Nam semper per primum peccatum, si est mortale, tollit gratiã, quam non tollit sequens, etiam si sit grauius, sed

hoc est per accidens. Nam sequens peccatum non tollit gratiã, quia non inuenit eam: nam si inueniret, tolleretur. Sic vltimum peccatum non inclinatur ad aliud peccatum, quia est vltimum: si non esset vltimum, inclinaret. Accidit enim peccatum, vt peccatum, quod habeat, vel non habeat sequens peccatum: quia hoc non facit, vt peccatum: sed quia peccator fortè cõuertitur, & nõ vult stare plus in peccato, vel moritur, & non potest amplius peccare.

Ad quintum dicendum, quod hoc non obstante, quod omne peccatum est voluntarium, & omnis pœna est inuoluntaria, peccatum potest habere rationem pœnæ: quia idem aliter, & aliter sumptum potest esse voluntarium, & non voluntarium, vt est per habita manifestum.

ARTIC. III.

An passio possit habere rationem peccati, vel culpæ.

Conclusio est negatiua.

Aegid. supra d. 24. p. 2. q. 1. art. 2. Et vide eosdem Doct. ibi citatos. D. Tho. 2. sentent. d. 36. q. 1. art. 2. D. Bon. d. 36. art. 1. quæst. 2. Ricar. dist. 36. quæst. 2.

ERTIO queritur: Vtrum passio possit habere rationem peccati, vel culpæ. Et videtur, quod sic: quia motus sensualitatis est quædam passio: sed talis motus inordinatus est peccatum: ergo &c.

Præterea ira est quædam passio: sed est vnum de vitijs capitalibus, & est peccatum: ergo &c.

Præterea, secundum August. 19. de Ciuit. Dei: Nonnullum vitium est, cum caro concupiscit ad uersus spiritum &c. sed tales concupiscentiæ sunt quædam passionis: ergo &c. Tomo 5. cap. 4.

Præterea, propter quod vnumquodque, & illud magis, vt vult Philosophus in Poste. sed propter superabundantiam passionum receditur à virtute, & peccatur: ergo propter ipsas passionis contingit esse peccatum. Tex c. 5.

Præterea meritum, & demeritum contingunt circa idem: sed circa passionis potest esse meritum, & virtus: ergo circa eas potest esse demeritum, & peccatum.

IN CONTRARIUM est: quia non contingit peccatum, nisi circa id, cuius principium est in nobis. sed principium passionum non est in nobis, sed est in ipso bono sensibili, respectu cuius passionamur: ergo &c.

Præterea, secundum Philos. propter passionis, nec laudamur, nec vituperamur. sed illud, propter quod nec laudamur, nec vituperamur, non potest esse peccatum, nec virtus: ergo &c.

RESOLVTIO.

Passio secundum se non est peccatum, vt patet: si actioni, potentijs sensitiuis, cognitiuis, comparatur.

RESPONDEO dicendum, quod passio habet multi-

multiplicem comparationem, & multiplicem distinctionem. Vtroque ergo modo ostendemus, quod passio secundum se sumpta non est peccatum. Et primo quidem modo, prout passio habet multiplicem comparationem, accipitur triplex via, prout passio ad tria potest comparari. Videlicet ad ipsam actionem, & ad ipsas potentias animæ, prout distinguuntur per cognitivas, & appetitivas. Tertio potest comparari ad ipsas potentias appetitivas; prout reperitur ibi appetitus sensitivus, & intellectivus.

Prima quidem via, prout passio comparatur ad actionem, quod non habet rationem peccati, sic patet. Nam passio, secundum quod passio, est aliquid receptum in alio; & actio, secundum quod actio, est aliquid egrediens ab alio. Videndum est ergo unde sumatur ratio peccati, vel ex eo, quod aliquid recipitur in patiente, vel ex eo, quod aliquid egreditur ab agente. Hanc autem rationem determinat Dominus: Matth. 15. afferens, quod id, quod intrat in os, in hominem, vel id, quod recipitur in homine, non coinquinat hominem, sed id, quod exit a corde, & ab ore, siue ab homine tamquam ab agente, & cogitante, vel dicente mala contra legem Dei, est id, quod coinquinat hominem. Unde Augustinus supra diffinit peccatum, quod est concupitum quantum ad cor: vel dictum quantum ad os: vel factum quantum ad opus contra legem Dei. In ipsa ergo passione, ut passio est, non habemus nos, ut agentes, sed solum, ut patientes: Propter quod non potest ibi esse peccatum.

Secundo hoc idem patet, prout passio comparatur ad potentias appetitivas, & cognitivas. Nam in cognoscendo est motus rerum ad animam, sed in appetendo est motus animæ ad res. Et hos duos motus designat Philosophus in de anima: cum ait, quod est motus ad illam, id est ad animam, & hoc modo habet esse motus, secundum potentiam cognitivam. Et ab illa, id est ab anima, secundum quem modum habet esse talis motus, quantum ad potentiam appetitivam, sed secundum motum rerum ad animam versus sumi ratio actionis: sed quia peccatum secundum se non habet esse in potentijs cognitivis, sed magis in appetitivis, quia omne peccatum est voluntarium, & si non est voluntarium non est peccatum, in passione, vel in receptione secundum se non consistit peccatum, sed magis in actione. Sed dices, quod loquendo de appetitu sensitivo magis habet ibi esse passio, quam in quacunque potentia cognitiva.

Ad quod dici potest, quod si consideretur motus sensualitatis, vel appetitus sensitivi, habet magis rationem passionis, quam motus cuiuscunque potentie cognitive: sed ex eo, quod est ibi talis passio, non est ibi peccatum, sed ex eo, quod ex tali passione habet esse aliquis actus. Certum est enim, quod sentire est quoddam pati, & non est pure pati, quia in ipso sentire est aliqua actio, prout est ibi iudicium de re sensibili. In immutatione enim medij per quod fit actus sentiendi, videtur esse pura passio, quia medium ita immutatur per speciem sensibilem, quod nihil iudicat per immutationem illam: sed cum immutatur

A organum sensus per speciem sensibilem, est ibi aliqua actio, quia fit aliquod iudicium per immutationem illam, sic in appetitu, cum patitur ab appetibili est ibi aliqua actio, quia membra moventur ad fugiendum, vel ad prosequendum, iuxta passionem factam in appetitu: immo quantum ad istam actionem maior est talis actio in potentia appetitiva, quam in cognitiva, quia propter potentiam cognitivam, nisi ad cognitionem illam, vel ad iudicium illud moueatur appetitus, non fit motus in membris. Unde & Philosophus in 3. de Anima: cum loquitur de mouente ipsam potentiam appetitivam, siue sit intellectiva, siue sensitiva, dicit esse, quid mouens. Ipse enim intellectus, vel ipse sensus non fit practicus, id est non exit in opus, nisi, ut se extendit ad appetitum. In ipso ergo appetitu, ut mouet potentias, & membra, vel, ut ei obediunt virtutes motivæ, quæ sunt in musculis, & nervis ad agendum aliquid, potest esse peccatum, & culpa: siue materialiter, & imperfecte, prout hoc consistit in appetitu sensitivo: siue formaliter, & perfecte, prout hoc consistit in appetitu intellectivo. Principaliter enim, & perfecte in sola voluntate, quæ est appetitus intellectivus, & quæ mouet seipsam, & mouet potentias ad suos actus, & membra ad suas operationes, habet esse peccatum. Et inde veritatem habet, quod toties replicatum est, quod omne peccatum est voluntarium.

Dicebamus autem supra, quod motus sensualitatis, vel appetitus sensitivi, ut est passio, magis habet rationem passionis, quam motus sensus, ut est potentia cognitiva considerando talem motum etiam, ut est passio, quod dupliciter potest considerari, vel declarari. Primo, quia ad motum sensualitatis verè patitur corpus, & immutatur corpus, quia si talis passio sit timor: tunc corpus in frigidatur, quia propter timorem sanguis refugit ad cor, & membra remanent frigida. Sed si talis passio sit ira, tunc non oportet, quod refugiat ad cor, accendatur, & calefiat: Propter quod diffinitur ira, quod est accensus sanguinis circa cor: & quia talis alteratio, & talis passio corporis magis habet esse ex motu potentie appetitivæ, quam cognitive: Ideo motus sensualitatis, siue appetitus sensitivi magis habet rationem passionis, quam motus ipsius sensus, ut est potentia cognitiva.

Secundo hoc idem patet, si consideremus, quid est ipsum pati. Nam hoc est pati, quia passum trahitur ad conditiones agentis, & cum calefactibile patitur a calefaciente, ante calefit, & trahitur ad modum, & ad naturam calefactis. Hoc est autem in ipso appetitu, secundum quem fit motus animæ ad res: Non autem fit hoc, secundum potentias cognitivas, secundum quas fit motus rerum ad animam: tamen in talibus passionibus, ut passiones sunt, nec laudamur, nec vituperamur, & non habet ibi proprie esse peccatum: sed prout passi, secundum passiones illas, nos habemus circa eas bene, vel male, & mouemur ad agendum aliquid boni, vel mali: sic laudamur, vel vituperamur.

Propter

Propter quod ex hac via, prout passio comparatur ad potentias cognitivas, & appetitivas, patet, quod in ipsis passionibus, ut passiones sunt, non habet esse peccatum, sed in nostris actionibus, prout bene, vel male nos habemus propter nostras actiones circa passiones illas: ut puta si aliquis ex improviso videret aliquid valde terribile, si appetitus eius pateretur, & immutaretur, & timeret ex tali immutatione, ut est solum passio, non laudaretur, nec vituperaretur: sed si bene, vel male per actum appetitivum se haberet circa illud terribile, posset laudari, vel vituperari.

Tertia via ad hoc idem potest sumi, prout passio comparatur ad diversas potentias appetitivas, videlicet ad sensualitatem, quæ est appetitus sensitivus, & ad voluntatem, quæ est appetitus intellectivus. Nam quantumcunque passionetur sensualitas, vel moueatur inordinatè, nisi voluntas consentiat, vel in delectationem, vel in opus: non potest ibi esse peccatum mortale, immo si statim resistat illi passioni, vel illi motui inordinato, plus est ibi meriti, quam demeriti, & plus laudis, quam vituperij: Non ergo in ipsis passionibus, sed in ipso actu voluntatis, & in ipso consensu voluntatis habet esse peccatum, si consentiat illecebris: vel virtus, si consentiat oppositis. Viso quomodo in passione non habet esse peccatum, prout in passione habet esse multiplex operatio; Volumus hoc idem ostendere, prout de passione fit multiplex distinctio. Distinguitur enim de passione, quod aliquando est pura passio, siue hoc fiat a principio extrinseco, ut cum aliquis secatur, vel vritur, siue hoc fiat a principio intrinseco, ut cum aliquis febricitat, & habet calorem inordinatum. Aliquando verò passio non est pura, sed est actioni coniuncta, ut patet tam in sensibus, qui sunt potentie cognitivæ, quam in sensualitate, quæ est potentia appetitiva. Cum enim immutatur sensus, non est ibi pura passio, sed est ibi actio, ut iam patuit, quia est ibi iudicium de sensibus. Et cum immutatur etiam appetitus sensitivus, non est ibi pura passio, sed ex tali immutatione resultat aliquis actus in potentia appetitiva, cui obediunt membra, ut inuadant aliquid, vel fugiant ab aliquo, secundum quod inclinatur actus ille resultans in potentia appetitiva. Ex talibus ergo, siue sint passiones puræ, siue passiones cum actionibus, ut passiones sunt, prout etiam communiter ponitur, non habet esse peccatum, vel virtus, nisi prout circa passiones illas diversimode negociatur voluntas. quia etiam circa meras passiones, tam a principio extrinseco, sicut est secari, & vri: quam ab intrinseco, sicut est febricitare, famefcere, vel sitire potest esse meritum, si voluntas hoc sustineat patienter: vel demeritum si præter rationem impatientiam habeat. Et quod dictum est de merè passionibus, veritatem habet de passionibus mixtis, vel de passionibus, quas concomitantur aliquæ actiones, quia ut passiones non sunt peccatum, quia nec est laus, nec vituperium secundum Philosophum, sed, ut circa eas negociatur voluntas, potest ibi esse peccatum, & vituperium: & laus, & meritum,

A RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod in motu sensualitatis non habet esse peccatum, nisi prout talis motus est in potestate voluntatis, & prout talis motus est aliquo modo voluntarius, quia si nullo modo esset voluntarius, nullo modo esset peccatum.

Ad secundum dicendum, quod ira non dicit solam passionem, sed dicit actum sensualitatis, vel dicit actum irascibilis, qui magis opponitur virtuti, quæ est mansuetudo. Nam semper virtus est inter duo vitia, & vni illorum opponitur magis: Alij verò minus, ut liberalitas magis opponitur auaritiæ, quam prodigalitati. sic mansuetudo est inter iram, & insensibilitatem. Nam aliqui sunt iracundi, qui sine causa rationali mouentur ad iram. Aliqui autem sunt insensibiles, qui etiam existente causa rationali non irascuntur: contra quos ait Propheta: Irascimini, & nolite peccare. Mansuetudo autem est virtus media, sed magis opponitur iræ. Ira ergo non dicit meram passionem, sed dicit actum, vel vitium, cui opponitur virtus mansuetudinis.

Et per hoc patet solutio ad tertium. quia illud concupiscere contra spiritum non dicit meram passionem, sed dicit actum inordinatum ipsius concupiscibilis.

Ad quartum dicendum, quod ipsæ passiones, secundum se non valent esse peccatum. sed si sit ibi contra rationem superabundantia, vel defectus, poterit ibi esse peccatum.

Ad formam autem arguendi dicendum, quod non propter ipsas est peccatum, sed quia sunt superabundantes, & non regulantur a ratione, vel a voluntate, quæ est appetitus sequens rationem: Ideo ibi contingit esse peccatum.

Ad quintum dicendum, quod circa passiones secundum se, nec est laus, nec vituperium, ut sæpè dictum est per Philosophum, sed prout circa eas negociatur voluntas, & ratio possunt hæc ibi contingere.

Q V A E S T. II.

De peccato, ut ad alia comparatur.

DE I N D E quæritur de secundo principali, prout peccatum comparatur ad alia. Circa quod quærentur tria. Primò, ut comparatur ad suam causalitatem. Vtrum possit esse causa peccati, Secundò, ut comparatur ad poenam quocunque modo. Vtrum possit esse peccatum sine poena, vel econuerso quocunque modo. Tertio, ut comparatur ad suum oppositum, id est, ad bonum: Vtrum sicut est dare peccatum ex genere, vel ex fine: sit dare bonum ex genere, & bonum ex fine,

ARTIC. I.

An peccatum possit esse causa peccati.

Conclusio est affirmativa.

D.Tho. 1. 2. q. 75. ar. 4. Et 2. Sent. d. 36. ar. 1.
Dur. d. 36. q. 1.

A PRIMVM sic procedit. Videtur, quod peccatum non possit esse causa peccati. quia nihil non potest habere rationem causæ: sed peccatum est nihil, quia secundum Augu. ut patet per Magistrum in littera, nihil fiunt homines cum peccant. ergo &c.

Præterea causa est, ad cuius esse de necessitate sequitur aliud, ut vulnus est causa doloris, quia ad esse vulneris cum per vulnus fiat diuisio cōtinui, de necessitate sequitur dolor. sed nullum peccatum est necessarium, quia tunc non esset voluntarium: ergo &c.

Præterea vnum contrariorum non est causa alterius, sed aliqua peccata sunt ad inuicem contraria, sicut prodigalitas contrariatur avaritiæ: ergo saltem in talibus vnum peccatum non erit causa alterius.

Præterea vnum peccatum non potest esse causa alterius, nisi prout per vnum peccatum adgeneratur aliqua dispositio, vel aliquis habitus in anima inclinans ad aliud peccatum. sed hoc non potest esse nisi in peccatis similibus, quia semper ex similibus actibus generantur similes dispositiones, & similes habitus: ergo &c.

Præterea sicut se habet motus ad motum: ita se habet peccatum ad peccatum. sed motus non potest terminari ad motum, ut vult Philosophus in 5. Phisicorum. ergo &c.

1. c. 12. 23. 36

IN CONTRARIVM est, quod dicitur ad Rom. Propterea, id est, propter superbiam tradidit illos Deus in passiones ignominia. Vnum ergo peccatum, ut superbia, fuit causa alterius peccati, id est, ignominia. quod est peccatum innotabile.

Rom. 2.

Præterea est aliquod peccatum, quod se habet ad aliud: sicut mater ad filiam. sed mater semper est causa filia: ergo &c.

R E S O L V T I O.

Peccatum potest esse peccati causa, secundum quadruplex causa genus.

RESPONDEO dicendum, quod ut patet per Gre. 25. Mor. Peccatū triplex se habet. quia aliquando est peccatum tantum. Aliquando est peccatum, & causa peccati, quantum ad peccatum sequens, cuius præcedens peccatum est causa. Aliquando est pœna peccati: quantum ad peccatum præcedens, cuius est effectus, & pœna. Ali-

Peccatum
quod peccatum,
causa
peccati, &
pœna peccati.

A quando est omnia hæc: ut si peccatū habeat peccatum præcedens, & sequens; Illud secundum se erit peccatum: sed relatum ad sequens erit causa peccati. Relatum verò ad peccatum præcedens erit pœna peccati. Greg. ergo per hæc verba solum considerat de peccato, ut est pœna præcedentis, & causa sequentis: tamen ut patet ex quaestione præcedenti peccatum habet sibi ipsi pœnam annexam, & potest esse pœna non solum alterius, sed sui ipsius. quia omnis inordinatus animus sibi ipsi pœna existit. Verum quia præsens quaestio specialiter quaerit quomodo peccatum est causa peccati: Ideo dicere possumus, quod cū sint quatuor genera causarū: Efficiens, formalis, materialis, & finalis; omnibus his modis potest peccatum esse causa peccati. In genere enim causæ efficientis peccatum potest esse causa peccati per accidens, & per se. per accidens quidem tanquā remouens prohibens, & sic loquendo de peccatis mortalibus, quodlibet peccatum potest esse causa cuiuslibet peccati. Nam per quodlibet tale peccatum potest tolli gratia, quæ continet animam, quam animam continendo prohibet eam, ne labatur in peccatum, quodcunque sit illud: Hoc ergo modo tanquam remouens gratiam, quæ se habet, ut prohibens peccatum, quodlibet peccatum potest dici causa cuiuslibet. Sed si loquamur de causa per se, prout efficiens peccatum: sic dicunt aliqui, quod peccatum non est causa efficiens peccati, nisi quantum ad sibi simile, ut furtum est causa efficiens furti, & mēchia mēchia, quia per furtum disponitur anima: & si frequentē, habilitatur, & adgeneratur in ea habitus, per quem dispositionem, & habitum fit quædam inclinatio in anima ad ulterius furandum. Et quia hoc est per se, quia ex similibus habitus, & dispositionibus fit inclinatio ad similes actus: ideo quantum ad sibi simile, ut dicunt, peccatum per se est causa efficiens peccati.

Possumus tamen dicere, quod etiam quantum ad sibi simile, & quantum ad sibi dissimile, vnum peccatum potest esse causa alterius. Ut furtū potest esse causa mēchia, quia aliquis furatur, ut mēchetur. Et licet, qui talis est, non sit fur, sed mēchus: secundum Philosophum tamen hoc faciendo utroque modo peccat furando, & mēchando.

5. Ethic. 6.

Sed ut saluemus dicta aliorū, dictū nrm, distinguemus de peccato, quod est causa efficiens per se, quia vel hoc est ex opere operato, & ut semper, vel ex opere operatis, & aliquando. Ex opere enim operato, & semper, cōtingit, quod ex similibus actibus adgenerentur similes dispositiones, & habitus inclinantes ad similes actus: tamen ex parte operatis non semper, sed quando operanti placet, potest ordinare peccatum ad peccatum simile, & dissimile. quod potissime veritatē habet in peccatis, vel in culpis. quia per se est, quod peccatū debeat esse voluntarium. Si ergo voluntas operans vnum peccatū ordinat ad aliud, ut vnum peccatum fiat per aliud, quantum est ex parte voluntatis, quæ per se consideranda est in peccato, per se peccatum erit causa efficiens peccati, quod potest fieri, & respectu similis, cum quis mēchatur cum ancilla, ut postea

postea mœchetur cum domina. Et respectu dissimilis, vt cum quis mentitur, vt aliena bona possideat, erit ibi mendacium causa efficiens furti.

Formalis
causa.

Viso quomodo vnum peccatum potest esse respectu alterius causa efficiens: volumus ostendere quomodo potest esse causa formalis. Dicitur ergo, quod sicut gratia, vel charitas potest dici forma omnium virtutum, quia omnes virtutes habent actus meritorios per charitatem, quæ dat agere meritorie, & per gratiam, quæ dat esse spirituale, & meritorium. Nam in hoc gratia præuenit charitatem: sicut esse præuenit agere. Sunt enim gratia, & charitas forma virtutum, quia virtutes sine eis remanent informes, & imperfectæ. Nam sicut lux dicitur forma colorum, quia in virtute lucis colores mouent visum: sic charitas, & gratia sunt forma virtutum, quia virtutes alia mouent Deum, & sunt meritoria apud Deum per charitatem, & gratiam.

Eccl. 21.

Quod ergo dictum est de virtutibus, & de operibus meritorijs adaptare possumus ad culpas, & ad opera demeritoria. Nam sicut gratia, & præuenientes virtutes dant quandam formositatem eis: sic culpæ præcedentes, qualescunque sunt, præueniunt culpas sequentes, & dant eis quasdam deformitates, & quoddam demeritum. Nam culpæ sequentes grauiiores sunt, & deformiores, & magis demeritoria, cæteris paribus, propter culpas præcedentes. Et ideo dicit Sapiens Ecclesiasticus: Fili peccasti, ne adicias iterum, Si quis, non offendit Dominum: si iterum offendit eum, offensam secunda est grauior propter offensam primam. Deberet enim peccator cogitare, quod Dominus patienter sustinuit eum, & ex hoc deberet conuerti ad penitentiam, non addere peccata peccatis, quod satis dat intelligere Apostolus ad Rom. Cum ait peccanti, & non penitenti: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis: Ignorans quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit?

Rom. 2.

Materialis
causa.

Tertio peccatum potest esse causa peccati in genere causæ materialis, quia vnum peccatum subministrat materiam alteri peccato, & sic gula est causa luxuriæ, quia semen, ad quod ordinatur luxuria est superfluum alimenti: si ergo nimis se repleat per gulam, plus est de tali superfluo, & plus subministratur de materia ipsi luxuriæ; Propter quod hoc modo in genere causæ materialis vnum peccatum potest esse causa alterius peccati.

Finalis
causa.

Quarto modo vnum peccatum potest esse causa alterius in genere causæ finalis, & hoc, vel ex opere operato, vt prius diximus, vel ex opere operantis. Nam aliqua peccata ex ipso opere operato prouocant ad aliud peccatum tanquam ad finem, vt ira prouocat ad vapulationem: odium ad homicidium, Iratus enim, vt sumat vindictam de suo contrario, idest, de eo, qui aliqd fecit contra eum, & paruipedit ipsum, prouocatur, vt faciat eum verberari. Sic enim diffinitur ira, quod est appetitus doloris in contrario: sed odium tanquam ad finem ordinatur ad homicidium. Dat enim Philosophus in 2. Rhet.

to. differentiam inter odium, & iram dicens, quod ira satiatur, sed odium exterminat. Ira enim satiatur quado passus est malefaciens: quia videtur irato, quod satis sit vindicatus, & sic satiatur, & non plus vult ipsum punire. sed odium nunquam satiatur, & ideo ait Philosophus, quod exterminat, idest, occidit. Hoc ergo modo in genere causæ finalis vnum peccatum potest esse specialis causa alterius ex opere operato, quia aliqua peccata ex ipso opere specialiter prouocant ad alia peccata. sed ex opere operantis, quodlibet peccatum potest ordinari ad aliud tanquam ad finem, & contrarium ad contrarium, vt prodigalitas ad auaritiam. Aliqui enim sunt prodigi, quia credunt prodigalitate congregare diuitias, quas concupiscit auaritia.

Odium, & ira
quid differant
ex 2.
Rhet. ca. 2.
de amore
& odio.

RESP. AD ARG. Ad primum dicendum, quod peccatum est nihil ex parte auersionis, & hoc modo non est causa peccati, nisi per accidens, prout auertendo se a Deo perdit gratiam, quæ erat continens animam, & continendo eam prohibebat, ne laberetur in peccatum. Peccatum ergo ex parte auersionis potest esse causa peccati tanquam remouens prohibens: sed ex parte conuersionis peccatum non est nihil, cum peccator se conuertat ad aliquod bonum, saltem commutabile, per quam conuersionem habentem annexam auersionem potest esse vnum peccatum causa alterius, secundum omne genus causæ.

Ad secundum dicendum, quod ad causam de necessitate sequitur effectus secundum modum causæ: vt si causa sit in pluribus, sicut sunt causæ naturales, quæ possunt impediri, sequentur effectus, vt in pluribus: si sunt necessariae erunt effectus necessarij: si voluntariæ huiusmodi causæ, peccatorum effectus erunt voluntarij: Necessitas ergo effectuum ex causis est secundum modum causarum.

Possumus tamen dicere, quod si voluntas sit mala, quæ potest dici arbor mala, de necessitate fructus erunt mali. quia non potest arbor mala fructus bonos facere, nec propter hoc est dare perplexitatem, quia homo a via sua mala potest se conuertere ad Deum, & miserebitur eius, & per gratiam, & charitatem arbor, siue voluntas mala fiet bona, & faciet fructus bonos.

Ad tertium dicendum, quod vnum contrariorum non potest esse alterius causa per se, vel ex opere operato: Potest tamen esse talis causa per accidens, & ex opere operantis: Potest enim vnum vitium esse causa alterius, sicut posuimus exemplum, quod potest quis ad tempus fieri prodigus, vt obtineat diuitias, quas cupit auarus.

Ad quartum dicendum, quod, ut patuit, etiã in genere causæ efficientis potest esse causa peccati, non solum similis, sed dissimilis: Argumentum tamen ex omni parte deficit. quia sufficit ad hoc, quod peccatum sit causa peccati, quod sit in peccatis similibus. Rursus dato, quod in genere causæ efficientis, & per se, peccatum esset per se causa peccati in similibus, in alijs generibus causæ erit in dissimilibus.

Ad quintum dicendum, quod si motus terminaretur ad motum, & hoc esset per se, & de omni, & non posset esse motus nisi terminatus ad motum procederetur in motibus in infinitum: sed non est sic in peccatis, quia potest peccator conuerti, secundum quem modum non semper de peccato labetur in peccatum: vel potest mori, & sic desinendo viuere, desinet peccare. de se tamen, nisi poeniteat, & nisi peccator moriatur, semper vnum peccatum prouocat ad aliud peccatum, & est causa alterius peccati, dicente Greg. 25. Mor. quod peccatum, quod per poenitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit.

ARTIC. II.

*An poena sine peccato esse possit.
Conclusio est problematica
ob multiplicem sensum.*

D.Tho. 1. 2. q. 87. ar. 7. Et 2. Sent. d. 36. ar. 4. Et lib. 3. contra Gent. c. 14. D. Bon. d. 36. ar. 2. q. 2. Ric. d. 36. q. 4. Dur. d. 36. q. 3. Capr. d. 36. q. 1.

SECUNDO quaeritur de peccato, vt compatur ad poenam, & econuerso quocunq; modo: Vtrum possit esse poena sine peccato, vel sine culpa, & econuerso quocunq; modo. Et videtur, quod possit esse poena sine culpa, vt patet de Ceco nato, de quo respondit Dominus, qd nec ipse peccauit, nec parentes eius. ergo &c.

Luc. 6.

1. Pet. 2.

Iob 6.

Iob. 17.

Præterea de Christo dicitur 1. Pet. 2. Qui peccatum non fecit, & tamen multas poenas sustinuit.

Præterea Iob dicitur: Vtinam appenderentur peccata mea. Ergo plus patiebatur de poena, qm meruerint peccata sua, ergo &c.

Præterea Iob scribitur: Non peccauit, & in amaritudinibus moratur oculus meus.

IN CONTRARIUM est August. 3. de lib. arbitrio, qd omnis poena iusta est, & pro aliquo peccato impenditur.

Tomo 4. q. 24.

Præterea Augustinus 83. quaestionum, dicit, quod Deus nullam poenam cuiquam sinit immerito infligi: & postea ait, quod meritum poenae peccatum est. Ergo non est poena, nisi pro merito peccati.

R E S O L V T I O.

Pœna non est sine culpa generaliter: nec aeterna specialiter, sed potest esse sine culpa, si sit voluntariè sumpta pro culpa Parentis, vel aliorum, vel ab alio inflicta pro culpa puniendâ, & cauèda: pro virtute seruandâ, & gratia multiplicandâ: pro gloria Dei manifestandâ: Vel pro damnatione malorum hic temporaliter inchoandâ: & post hanc vitam aeternaliter continuandâ.

RESPONDEO dicendum, qd qd proposita

A quaerit, vtrum possit esse poena sine culpa, vel econuerso quoquoq; modo. Ad quod dici potest, qd de poena, & culpa possumus loqui, vel generaliter, vel specialiter. Si. n. comparamus poenam ad culpam: non est poena sine culpa, quia si nulla fuisset culpa, nulli fuisset poena. Si. n. Angelus non peccasset, nec homo, nulla fuisset poena. Et si non potest esse poena sine culpa, multo magis econuerso, quia nullum malum impunitum, sicut nullum bonum irremuneratum. Christus, n. non fuisset passus, si homo non peccasset, quia tollere peccatores saluos facere, est tollere eam aduentus eius. Sic ergo loquendum est de poena, & culpa generaliter: sed si de his volumus loqui specialiter: Possumus primo distinguere de poena. quia aliqua est aeterna, aliqua temporalis, aliqua est statim inflicta, aliqua est ad tempus dilata. Si loquamur de poena aeterna, nunquam talis poena est sine culpa etiam propria. Nam paruuli Sodomorum, qui fuerunt puniti poena, & morte tpali pro culpa Parentum: tñ poena aeterna, q est poena damni, quae debetur originali peccato, incurrerunt pp culpam originalem propriam, in qua nati sunt. quia licet peccatum originale sit infectio naturae: tñ ex infectione oritur infectio psonae, quia ipsa persona paruuli dñ infecta ex infectione naturae: Propter quod ex tali infectione culpa dñ esse propria ipsius paruuli. sic etiã si loquamur de poena non statim inflicta, sed ad tempus dilata, sic non est inconueniens culpam aliquam non statim puniri per poenam, quam meretur, sed ad tempus illam poenam differri ex benignitate Dei.

Christus natus, nec passus fuisset, si homo non peccasset.

C Hoc ergo modo loqui possumus de poena aeterna, & de poena tpali specialiter sumpta quocunq; modo. Dicemus, qd talis poena potest tripliciter distingui. quia vel est voluntariè sumpta, vel est ab alio inflicta, vel est peccato annexa, & ipsum concomitans. Si autem sit voluntariè sumpta, vel hoc est pro omnibus peccatis, & p omnibus peccatoribus generaliter, sicut fuit poena Christi, quae fuit voluntariè assumpta. iuxta illud: Oblatus est, quia ipse voluit. Et fuit pro omnibus generaliter assumpta: quia Deus Pater proprio suo Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Ista ergo poena Christi voluntariè assumpta fuit pro culpa, & pro peccato non suo, sed nostro. iuxta illud: Verè dolores nros ipse tulit, & languores nostros ipse portauit. Sic ergo loquendum est de poena voluntariè sumpta pro omnibus peccatoribus, & pro omnibus peccatis: vel potest esse poena voluntariè sumpta p hoc peccato, vel pro illo peccato. Et potest sic aliquis etiam purus homo voluntariè poenitere, quia hoc est poenitens, quasi poenam tenens, & voluntariè dolere, & voluntariè ieiunare, & vigilare, & in orationibus laborare pro peccatis suis, & pro peccatis amicorum, vel inimicorum suorum. quia debemus orare pro calumniantibus, & opprimentibus nos. Talis ergo poena voluntariè sumpta potest esse pro culpa propria, & etiam aliena. Nam ad orationem Stephani dicitur saluatus Paulus.

Et. 53.

Et. 57.

Poenitens est poenam tenens.

Secundo possumus loqui de poena ab alio inflicta, q potest esse sex modis. Vel p culpam puniendam, vel